

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI
KATEDRA SLAVISTIKY

**Současná ruská literatura – specifika prózy Dimitrije
Gluchovského**

Contemporary Russian literature - Dmitrij Gluchovsky's specification of
prose

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vypracovala: Veronika Bartečková

Vedoucí práce: prof. PhDr. Zdeněk Pechal, CSc.

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny.

V Olomouci dne: _____

_____
podpis

Děkuji prof. PhDr. Zdeňku Pechalovi, CSc. za konzultace, rady a připomínky, které mi během psaní diplomové práce poskytl.

---

podpis

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Utopie a antiutopie.....	7
2.1 Utopie, vznik a její definice	7
2.2 Utopická literatura.....	9
2.2.1 Představitelé literárního žánru Utopie	10
2.3 Antiutopie, vznik a její definice	11
2.4 Literatura žánru antiutopie	12
2.4.1 Představitelé literatury antiutopie	13
3. Sci-fi.....	14
3.1 Vznik a definice žánru science fiction	15
3.1.1 Představitelé science fiction literatury	18
4. Dimitrij Gluchovský	20
4.1 Život autora	20
4.2 Literární tvorba.....	21
4.3 Román Metro 2033.....	22
4.3.1 Dějová linie.....	23
4.3.2 Kompozice literárního díla	23
4.3.3 Tematický rozbor	28
4.3.4 Čas a prostor	31
4.3.5 Postavy.....	35
4.3.6 Interpretace díla	42

5. Závěr	45
6. Резюме.....	48
7. Bibliografie	54
8. Seznam použité literatury a internetové zdroje.....	55
Anotace	56
Annotation	57

1. Úvod

V této bakalářské práci se budu specializovat na popis, analýzu a interpretaci antiutopického románu „*Metro 2033*“ autora Dmitrije Gluchovského. Hlavním cílem práce tedy bude výklad tématu Gluchovského románu, jeho kompozice, motivy, význam a charaktery jednotlivých hrdinů. Zajímat se budu v neposlední řadě o vymezení díla z hlediska žánrů literatury ve spojitosti s dílem zmíněným. Vedle interpretace uvedeného románu bude práce směřovat také k uměleckému portrétu Dmitrije Gluchovského a k definici charakteristických rysů románové estetiky v rámci žánru antiutopie (též dystopie či kakotopie) a science fiction literatury.

Primární snahou je podat českým čtenářům informace o současném ruském spisovateli Dmitriji Gluchovském a jeho dílech, doplnit znalosti o žánru antiutopie a science fiction literatury.

Základní literaturou, kterou budu ve své bakalářské práci využívat, je především kniha „*Metro 2033*“, ale i jiná díla z jeho tvorby, a v neposlední řadě také články a publikace, zabývající se autorem nebo jeho tvorbou. Za sekundární literaturu považuji relevantní knihy a zdroje, pomocí kterých definuji žánr sci-fi literatury a antiutopie.

2. Utopie a antiutopie

Tato kapitola se zabývá žánrem utopie a antiutopie. Přestože to není hlavní téma mé bakalářské práce, pokládám za nezbytné vyložit základní přehled těchto žánrů v kontextu literatury, zmínit jejich vznik, vývoj a hlavní představitele. Jelikož se jedná o jeden ze základních žánrů, ve kterém je román „*Metro 2033*“ vytvořen, je důležité nastínit stručný přehled. Je mi známo, že kapitola nebude plně obsáhlá a vyčerpávající, nicméně cílem je uvést v práci také charakteristiku obou žánrů.

2.1 Utopie, vznik a její definice

Utopie, pojem, který zasahuje do mnoha vědních disciplín a je charakterizován nejen v oblasti literatury. Slovo utopie v přesném překladu označuje místo, které neexistuje, nebo existuje pouze v lidských myšlenkách. Autorů, zabývajících se tématem utopie a antiutopie, je bezpočet.

Utopii jako takovou můžeme chápat ze dvou základních hledisek, jedná se o hledisko filozofické a literární. Tato hlediska spolu úzce souvisejí, jelikož většina autorů, zabývajících se filozofií utopie, k tomuto tématu přidalo i jistý literární pohled. Například Tomas More, který je považován za zakladatele žánru utopie, ve svém díle „*Utopie*“ (z roku 1516) popisuje uspořádání společnosti. Na základě fiktivního příběhu zde Thomas More kritizuje soudobou Anglii.

Již dávno před Thomasem Morem můžeme však najít tzv. předky utopické literatury a filozofie. Je jím antický filozof Platon a jeho spisy „*Zákon*“ a „*Ústava*“, ve kterých nastiňuje dokonale jednotný ideální stát, jehož společnost rozděluje do tří kastovních stavů. Platónovo pojetí dokonalého státu, stejně jako u Mora, začíná ostrou kritikou společnosti a všech problémů, které se v soudobém státě nacházely. „Je-li tedy v obci ve vážnosti bohatství a boháči, ztrácí z vážnosti ctnost a lidé dobří... takováto obec není jedna, nýbrž nutně dvě, jedna chudých, druhá boháčů...“¹ Za zdroj problémů ve společnosti Platon považuje především soukromé vlastnictví. Platonova „*Ústava*“ je dodnes brána jako stěžejní dílo této filozofie. Další starověký spis, který bezesporu

---

¹ PLATÓN. *Ústava*. Praha: Jan Laichter, 1921, 291-292s

řadíme mezi utopická díla, nese název „*Posvátný zápis*“ ze 4.-3. stol. př. n. l., jehož autorem je Euhemer z Messeny.

Utopii je možno nalézt v mnoha dílech provázejících naši historii. Například Rudolf Kučera zmiňuje: „Velký vliv pak měla sociální učení raného křesťanství, obsahující budoucí předpověď obecně lidské rovnosti, bratrství a spotřebitelského komunismu, i sociálně utopické motivy rozvíjené v herezích Valdenských Novokřtěnců, Lolardů a dalších“² Pokládám za důležité, mimo jiné, také zmínit období humanismu nebo socialismu, jelikož i tam můžeme bezesporu nalézt stejné prvky, které patří utopii. Tyto dva směry spolu blízce souvisejí nejen svými politickými názory, ale také názory sociálními či náboženskými.

„Projekty utopie vytvářely obraz ideálního města. Jednalo se však o místo vytvořené lidmi, jež podléhalo jednoznačným pravidlům života i růstu s cílem dosáhnout maximální efektivity.³ Nejednalo se o obec vytvořenou Bohem, ale o místo lidmi vytvořené a lidmi zároveň obývané. A na oplátku za to, že lidem, kteří v něm žijí, zajišťuje vysoký životní a morální standard, od nich požaduje poslušnost a tvrdou práci.“⁴ Takto prezentuje svůj názor k výše uvedenému tématu Markéta Křížová v díle „*Ideální město v divočině*“, ve kterém srovnává dvě náboženské mise, které byly až moc ideální na to, aby uspěly. Je možno vyvodit, že pokud lidé shledávali ve společnosti nějaké nedostatky, snažili se je konfrontovat se svými ideály a výsledky i řešit. Aby tyto ideály fungovaly a zajišťovaly lidem maximální účinnost, museli lidé zachovávat určitá pravidla. Ve svém díle se Křížová také zabývá společenskými utopiemi novověku.

Z předchozího textu vyplývá, že ať se jedná o utopii jako literární žánr nebo filozofický směr, oba tyto pohledy mají jisté znaky společné. Mezi tyto znaky se řadí, mimo jiné, kritika současného stavu společnosti, jelikož bez zmiňované kritiky by lidé netoužili po něčem jiném, lepším, dále je to určitá idea budoucnosti, uspořádání státu či společnosti, která se řídí jistými pravidly a je dokonalá. Dalším společným znakem je,

---

² KUČERA, Rudolf. Život a dílo Tomáše Campanelly (část knihy Sluneční stát). Vydání 2. Praha: Mladá Fronta, 1979. 120 s. ISBN neuveden. Kód 23-083-79.

³ KŘÍŽOVÁ, Markéta. Ideální město v divočině. Vydání první. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 31. ISBN 978-80-7106-877-8.

⁴ KŘÍŽOVÁ, Markéta. Ideální město v divočině. Vydání první. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 31. ISBN 978-80-7106-877-8.

podle mého názoru, nereálnost. Přikláním se k definici Patrika Ouředníka, která utopii definuje jako: „...virtuální prostor, nereálná realita, nepřítomná přítomnost, alterita bez identity. Utopie je vše, co se odehrává na jiném místě nebo v jiném čase, příslib, náznak, naděje, noční můra, zlý sen. Utopie je stav, který je nám navždy uzavřen, stav, k němuž nevyhnutelně směřujeme.“⁵

Jsem přesvědčena, že utopie, či určitý dokonalý stát nebo dokonalé místo, neexistuje. Díky kritice současného stavu či jakékoliv kritice společnosti je možné si uvědomit chyby, na kterých lze zapracovat. Mým názorem je, že nelze vytvořit systém tak dokonalý, aby se jím řídila společnost celá a který by fungoval z dlouhodobého hlediska.

2.2 Utopická literatura

V přechodí kapitole jsem nastínila vznik utopie a její definici. Nyní bych přešla k samotné utopické literatuře, jelikož je pro téma mé bakalářské práce přínosnější. Než se dostanu blíže ke znakům utopické literatury jako takovým, je nutno připomenout, že utopie patří jako literární žánr, společně s dalšími zmiňovanými žánry, pod literaturu fantastickou. Definice popisuje utopii jako druh: „fantastické literatury líčící alternativní model společenského uspořádání v pomyslné zemi.“⁶ Jedná se tedy především o fikci nastiňující jisté problémy, jež převede do fantaskního světa, v němž se tyto problémy nahradí ideály.

Mezi základní znaky je možné tedy zařadit dokonalost společnosti a fikci. Utopický spisovatel se nespokojí pouze s dobrou společností nebo dobrým světem, potřebuje mít společnost i svět nejlepším. Neméně dalším důležitým charakteristickým znakem je kritika, jelikož utopie z kritiky stávajících poměrů vychází. Podle britského historika Davise: „Kdyby sociální dokonalost existovala, nebyl by utopista pobízen k psaní. Začíná jako kritik. Avšak standard jeho kritiky, dokonalost, existuje v jeho

---

⁵ OUŘEDNÍK, Patrik. Utopus to byl, kdo učinil mě ostrovem: pokus o vymezení jednoho žánru. Praha, Torst, 2010, 9s. ISBN 978-80-7215-395-4.

⁶ MOCNÁ, D.; Peterka, J. a kol.: Encyklopedie literárních žánrů, Paseka, Praha –Litomyšl 2004, 666s.

mysli. Je to fikce, věc smyšlená či představovaná, a utopista činí ten neobvyklý krok, že zapíše představu na papír.“⁷

„Myšlenkové těžiště klasických utopií spočívá v systematickém popisu dokonalého fungování ideálního státu, splývajícího s představou mýtické bájně země s podivuhodným přírodním bohatstvím. ...Život v utopickém společenství je řízen promyšleným řádem, respektuje přísnou hierarchii, má uniformní charakter... a nepodléhá žádným změnám (nemá vlastní dějiny, jeho řád je apriorně dán).“⁸

2.2.1 Představitelé literárního žánru utopie

Jak již bylo řečeno, autorů, prezentujících se v literárním žánru utopie, je velice mnoho. Významní autoři, kteří přispěli svým dílem k rozvoji utopického žánru, se vyskytují v každém období od starověku. Můžeme zde hovořit o dílech Platóna, jako je například „*Ústava*“, Thomase Mora a jeho díle „*Utopia*“ nebo například zmínit významnou utopii Tommasa Campanella „*O slunečním státě*“ z roku 1623.

Pokládám za nezbytné zde zmínit také významného francouzského autora Morellyho a jeho dílo „*Zákoník přírody*“ (18. století), ve kterém popisuje společnost vybudovanou na základě zákonů přírody. V díle se zabývá tvrzením, že příroda vybavila každého člověka pro společenský život stejně. Hovoří o tom, že: „svět je stolem, na němž se předkládá dosti potravy pro všechny pozvané, a pokrmy patří buď všem, poněvadž všichni jsou hladoví, nebo jen některým, poněvadž ostatní jsou sytí.“⁹

Francouzská revoluce ovlivnila mnoho autorů. Pod jejím vlivem se nacházel také německý spisovatel J. G. Fichte, který se pokoušel o první socialistický utopistický spis „*Uzavřený obchodní stát (Der geschlossene Handelsstaat)*“, ve kterém se zabývá spravedlivým rozdělením vlastnictví. Bere práci jako zdroj bohatství a zdroj veškerého vlastnictví.

---

⁷ DAVIS, J. C. *Utopia and Ideal Society: A Study of English Utopian Writing 1516 – 1700*. Cambridge, New York: Cambridge University Press. 1981 14s.

⁸ MOCNÁ, D.; PETERKA, J. a kol.: *Encyklopedie literárních žánrů*, Paseka, Praha –Litomyšl 2004, 667 s.

⁹ MORELLY, *Zákoník přírody*, Praha 1958, 36s

Utopistická literatura se později mísí s literaturou vědecko-fantastickou. Kritika pak přichází z pozice přítomnosti, nikoli budoucnosti a kritizuje současný stav. Na literaturu utopie později navazuje literatura science fiction.

2.3 Antiutopie, vznik a její definice

Na rozdíl od utopie je antiutopie žánrem poměrně mladým. Vznikla teprve v minulém století jako reakce na probíhající teror v některých zemích, vyjádření pesimistických názorů na světové války či další problémy soudobé společnosti.

„Začátkem 20. století se antiutopie již formuje jako žánr, který v sobě cíleně spojuje četné rysy: kritiku přítomnosti, líčení pesimistických variant budoucnosti vyrůstajících z této přítomnosti a kritiku různých utopických přestav, které časem odhalily svůj rub.“¹⁰

Jelikož antiutopie vychází z utopie, sdílí spolu několik zásadních prvků. Oba žánry provází fiktivní obraz společnosti, který v ní poukazuje na jisté poměry. Oproti utopii se antiutopie staví ke společnosti kriticky, většinou naráží na problémy sociální hierarchie, politického uspořádání buržoazní společnosti. Motivy v antiutopické literatuře velmi často narážejí a kritizují cíle totalitních režimů, jejichž výsledkem bývá ovládnutí života občanů. Často poukazuje a varuje před mocenskými zásahy a ovládnutí společnosti.

Julij Kagarlickij uvádí, že: „stará, ‚nepohyblivá‘ utopie, ‚utopie vzor‘, extrapolačně prodloužená do budoucnosti, se stává antiutopii.“¹¹ Z jeho tvrzení můžeme vyvodit, že antiutopie má přímý vztah k utopii, přesněji z ní vyplývá.

Definicí, které nám říkají, co je antiutopie, je velmi mnoho. Pro svou práci jsem vybrala pouze některé z nich, jež pokládám za stěžejní a zajímavé. Například Josef Novák definuje antiutopii jako: „...umělecká zpracování světa, ve kterém vládnou totalitní systémy, lidé žijí v nesvobodě a útlaku a jakékoli projevy vlastní vůle jsou potlačovány“.¹² Zastává názor, že pojem je „vizí odporného světa, ve kterém si lidé

---

¹⁰ KAGRLICKIJ, J: Fantastika, utopie, antiutopie. Přel. Zdeněk Kubeš. Panorama, Praha 1982,351s.

¹¹ KAGRLICKIJ, J: Fantastika, utopie, antiutopie. Přel. Zdeněk Kubeš. Panorama, Praha 1982, 342s.

¹² NOVÁK, Josef. Antiutopie a dystopie: ošklivé světy, za které si lidé můžou sami. In: Drakkar: pochmurná města. [online] Říjen 2010, č.22, str. 6. [cit. 2018-03-11]. Dostupné z: http://drakkar.sk/download/vydani/drakkar_2010_22_rijen.pdf

způsobují své utrpení sami“.¹³ Podle něj jsou antiutopie a dystopie spíše teoretickými úvahami o uspořádání světa, zahalené do poutavé podoby. Dystopické prvky je možno nalézt napříč celým spektrem literatury, ale nejvíce znatelné jsou zmiňované prvky v dílech autorů, kteří se nechali inspirovat existujícími totalitními systémy, či dokonce svými osobními zkušenostmi s nimi. Totalitní systémy se tak staly reálnými kořeny dystopií.¹⁴

Podle jeho názoru je hlavním rozdílem mezi pojmy dystopie a antiutopie v pohledu autora na danou věc. Aby bylo možno dílo hodnotit jako antiutopii či dystopii, musí se autor dostatečně zabývat teorií výstavby světa a věnovat adekvátní prostor popisu společnosti. Dystopie se od antiutopie liší pouze v jediné zásadní věci: dystopie popisuje sklenici plnou z 50 % jako poloprázdnou, zatímco antiutopie jako poloplnou. Hlavní rozdíl mezi dystopií a antiutopií je tedy v tom, z jakého úhlu pohledu se autor na společnost dívá: konkrétní společnost může být popsána tak, aby její uspořádání vyznělo dystopicky, utopicky nebo antiutopicky. Záleží pouze na tom, kam se upíná pozornost autora.¹⁵

2.4 Literatura žánru antiutopie

Než přejdeme v další podkapitole k tématu antiutopie, je třeba objasnit terminologii, kterou s sebou tento známý pojem nese. Často se vedle výrazu antiutopie dále používají termíny jako dystopie, negativní utopie nebo kontrautopie, též kakotopie. Termíny nemusejí vždy znamenat zcela totéž.

---

¹³ NOVÁK, Josef. Antiutopie a dystopie: ošklivé světy, za které si lidé můžou sami. In: Drakkar: pochmurná města. [online] Říjen 2010, č.22, str. 6. [cit. 2018-03-11]. Dostupné z: http://drakkar.sk/download/vydani/drakkar_2010_22_rijen.pdf

¹⁴ NOVÁK, Josef. Antiutopie a dystopie: ošklivé světy, za které si lidé můžou sami. In: Drakkar: pochmurná města. [online] Říjen 2010, č.22, str. 6. [cit. 2018-03-11]. Dostupné z: http://drakkar.sk/download/vydani/drakkar_2010_22_rijen.pdf

¹⁵ NOVÁK, Josef. Antiutopie a dystopie: ošklivé světy, za které si lidé můžou sami. In: Drakkar: pochmurná města. [online] Říjen 2010, č.22, str. 6. [cit. 2018-03-11]. Dostupné z: http://drakkar.sk/download/vydani/drakkar_2010_22_rijen.pdf

Petr Hrtánek udává, že mezi zmiňovanými pojmy existují sémantické rozdíly. Popisuje, že: „diference jsou ovšem opravdu jen nepatrnými odstíny, vyplývajícími často ze snahy o novou „originální“ definici za každou cenu.“¹⁶

Ať už se autor rozhodne využívat jakýkoli z uvedených termínů, je jasné, že se bude jednat o žánr, který je opakem k literárnímu žánru utopie. Na rozdíl od ní nezobrazuje dokonalou společnost v dokonalém státě, ale pesimisticky zobrazuje společnost většinou pod nadvládou diktátora či jinak kontrolovanou společnost a její uspořádání, ale také varuje před možnými následky.

Antiutopie často bývá zařazena jednak pod literaturu science fiction a jednak pod žánr sociálně kritického románu, jelikož splňuje funkci společenské kritiky a autor zároveň přidává své vize a představy, které jsou typické pro žánr science fiction.

Literatura antiutopie popisuje konkrétní fikční svět, který, na rozdíl od utopie, není ideální. Převládají zde situace, jež neodvratně vedou ke zkáze společnosti a všech systémů, které se v ní nacházejí.

2.4.1 Představitelé literatury antiutopie

Ačkoliv se antiutopie jeví jako žánr poměrně mladý, těší se oblibě u mnoha autorů. Díky všem různým okolnostem v 19. a 20. století autoři již neměli vidinu dokonalé budoucnosti či dokonalého obrazu světa, nýbrž se zabývali myšlenkou, kam vede současné dění, kam spěje náš současný svět a s ním i celá společnost. Autorů, kteří se svou tvorbou řadí pod zmiňovaný žánr, je velice mnoho, do své práce jsem vybrala však pouze několik, kteří mě svou tvorbou oslovili nebo se jevíli jakýmkoli jiným způsobem důležití.

Zlé vyhlídky naší budoucnosti, jež nám dystopie nabízí, jsou tedy bohužel často inspirovány skutečnými událostmi, jak tomu je u Orwella, kterého ovlivnil stav v Rusku, Anglii a zážitky z Barmy, nebo Zamjatina a jeho obavy z rozmachu sovětské moci, či zážitků českých autorů s komunismem. Jako odstrašující příklad byl předložen

---

¹⁶ HRTÁNEK, Petr. Negativní utopie v české próze druhé poloviny 20. století: pokus o znakovou identifikaci žánru. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2004, s. 10. ISBN 80-7042-645-4.

samozřejmě i fašismus, východní náboženství, kapitalismus, ekologie, drogy, genetické manipulace, manipulace s lidskou myslí, feminismus a další.¹⁷

Jak už bylo zmíněno, mezi hlavní představitele antiutopie se řadí především Zamjatin se svou první velkou antiutopií „*My*“ (z roku 1921), a také Orwel a jeho dílo „*1984*“ (z roku 1949).

Na ně pak dále navázali autoři jako například Karin Boyeová s dílem „*Kallocain*“ z roku 1940, dále pak čtenáři velmi oblíbený Ray Bradbury s románem „*451 °F*“ (z roku 1951).

Významné představitele žánru antiutopie můžeme nalézt i v české próze. Řadí se mezi ně například Karel Čapek se svým dramatem „*R.U.R*“, který se zabývá pádem civilizace, nebo alegorickým románem „*Válka s mloky*“. Dále stojí za zmínku také Bohumil Hrabal a jeho dílo „*Příliš hlučná samota*“ či Ludvík Vaculík s dílem „*Morčata*“.

K současným dílům patří například velmi oblíbená trilogie „*Hladové hry*“ autorky Suzanne Collins nebo trilogie Veronicy Rothové s názvem „*Divergence*“.

3. Sci-fi

Kapitolu stávající pokládám za stejně významnou jako kapitolu předchozí. Budu se zde zabývat literárním žánrem science fiction, který se vyskytuje ve zkoumaném románu „*Metro 2033*“. Nejprve nastíním definice science fiction, její vznik a poté ukáži důležité znaky literatury. Jelikož se nejedná o hlavní téma mé práce, nebude kapitola příliš obsáhlá, nicméně zde podtrhnu vše, co pokládám za důležité pro pochopení dané problematiky.

---

¹⁷ NOVÁK, Josef. Antiutopie a dystopie: ošklivé světy, za které si lidé můžou sami. In: Drakkar: pochmurná města. [online] Říjen 2010, č.22, str. 6. [cit. 2018-03-11]. Dostupné z: http://drakkar.sk/download/vydani/drakkar_2010_22_rijen.pdf

3.1 Vznik a definice žánru science fiction

Pokud se chceme výrazem sci-fi zabývat podrobněji, v přesném překladu tedy označuje vědeckou prózu, v češtině pak máme pro sci-fi ekvivalent s názvem vědecko-fantastická literatura převzatý z ruského jazyka. Science fiction řadíme k fantastické literatuře společně se žánrem fantasy, hororem a jejich podkategoriemi. Adamovič definuje fantastickou literaturu takto: „fantastická literatura v užším slova smyslu je příběhem, kde je přítomen prvek nadpřirozena (magie, spiritismu apod.). Patří sem i jakýkoli horror, v němž má hrůza nadpřirozený původ. V širším slova smyslu zahrnuje i veškerá SF díla a označuje veškerou literaturu, jejíž děj vybočuje z nám známé reality.“¹⁸

Je zcela známo, že pokrok ve vědě a technice zapříčinil nejen vědecko-technickou revoluci a vznik např. parního stroje, ale právě v tomto období se také objevují první zmínky použití vědy a techniky v literatuře. Mnozí však zaznamenávají prvky science fiction již v dílech doby antiky a středověku.

Najít přesný termín vzniku sci-fi literatury je stejně obtížné, jako určit její přesnou definici. Vznik vědecko-fantastické literatury se zařazuje zhruba do dvacátých let 20. století, kdy byl zaveden oficiální název „science fiction“ Hugem Gernsbackem, který jej zmínil v prvním díle časopisu *Amazing Stories* (z roku 1926). Uvedl: „by 'scientifiction' I mean the Jules Verne, H. G. Wells and Edgar Allan Poe type of story – a charming romance intermingled with scientific fact and prophetic vision... Not only do these amazing tales knowledge make tremendously interesting reading – they are always instructive. They supply [...] in a very palatable form.“¹⁹ Popisuje zde spojení vědecké reality s romantikou, jež jsou obohaceny o prorocký pohled, který je typický pro díla sci-fi literatury.

Většina badatelů klade vznik vědecké fantastiky do 19. století a v této souvislosti se uvádějí jména čtyř autorů. Jsou to Mary Shelleyová, Edgar Allan Poe, Jules Verne a Herbert George Wells.²⁰ Jiné publikace zase naopak připisují titul zakladatele pouze

---

¹⁸ ADAMOVIČ, I. (1995): *Slovník české literární fantastiky a science fiction*. Praha: R3, s. 6

¹⁹ GERNSBACK, Hugo. *A NEW SORT OF MAGAZINE* [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: https://en.wikisource.org/wiki/Page:Amazing_Stories_Volume_01_Number_01.djvu/5

²⁰ NEFF, O. – OLŠA, J. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: H&H, 1995. ISBN 80-8578-90-3

J. Verneovi, který, jako jeden z mála autorů, psal převážně dobrodružné a vědecké romány pro děti a mládež. „Verne založil většinu svých románů na principech dobrodružné prózy (zejména její cestopisné varianty), pokračoval však rovněž v zažité tradici utopie.“²¹

Herbert Wells navázal ve své práci na J. Verne, avšak odpoutal se od vědecko-technického vývoje a přiklonil se k další větvi SF literatury. Svá díla pojal jako kritiku společnosti, zabýval se v nich vizemi, které mají především funkci varovnou.

Část literárních kritiků dnes rozděluje science fiction na „verneovskou“ a „wellssovskou“ větev, přičemž ta první se snaží extrapolovat vědecký a technický vývoj, kdežto druhá upírá pozornost především na filozofické a sociální otázky.²²

Expanze sci-fi literatury do USA a východní Evropy vrcholí hlavně ve 20. století. „V USA vykrytalizovala SF jako typický žánr populární literatury, šířený prostřednictvím laciných časopisů a zaměřující se zejména na strhující kosmická dobrodružství. Sovětská SF na rozdíl od SF americké od počátku deklarovala závažné výchovné poslání (popularizace vědy a techniky jako nástroje pokroku, anticipace komunistické společnosti). Éru prvotního rozmachu sovětské SF, navazující na bohatou tradici ruské literární fantastiky, vystřídalo ve 30.-50. letech období stagnace, způsobené normativností socialistického realizmu. K oživení žánru došlo až v 50. letech v souvislosti s politickým uvolněním a soudobými úspěchy sovětské kosmonautiky.“²³

Svou velkou oblibou se SF těšila právě v meziválečném období, kdy vznikalo mnoho próz právě s touto tematikou. „Četné a oblíbené byly prózy utopického typu, zasahující sociálně politické reflexe rozmanité ideové orientace do atraktivního vědecko-fantastického rámce a zabývající se zejména nejrůznějšími vizemi zániku lidstva.“²⁴

---

²¹ MOCNÁ, D. – PETERKA, J. Encyklopedie literárních žánrů. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X. Str. 621

²² NEFF, O. – OLŠA, J. Encyklopedie literatury science fiction. Praha: H&H, 1995. ISBN 80-8578-90-3

²³ MOCNÁ, D. – PETERKA, J. Encyklopedie literárních žánrů. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X.

²⁴ Tamtéž

Nakonec se její průběh a formování zdokonalily do dnešní podoby. Nyní v sobě skrývá SF jak prvky humoru, satiry, ironie a grotesky, tak také jistým způsobem varuje před dnešní uspěchanou dobou, provázanou neustálým a navyšujícím se používáním moderních technologií, které naše modernizovaná současnost nabízí.

„Po celé 20. století byl vývoj SF ovlivňován jejím těsným propojením s dalšími žánry populární kultury, zprvu zejména s komiksem (SF seriály o Supermanovi, Spidermanovi, Batmanovi), později s filmem a v posledních letech i s počítačovými hrami.“²⁵

Ondřej Neff v knize „*Encyklopedie literatury science fiction*“, zmiňuje: „každý člověk je obdařen schopností myslet fantasticky. Fantazie uvolňuje člověka od přímých vazeb se skutečností.“²⁶ To je také jeden z důvodů, proč se literatura sci-fi těší oblibě mnoha čtenářů. Literární žánr science fiction se stal fenoménem v 20. století, kdy se z literatury doslova rozšířil do všech forem umění.

Nalézt přesnou definici, která popisuje žánr Science fiction, je velice obtížné. Jiný autor, jiný názor. Podle Johna Clute přesná definice science fiction neexistuje: „There is really no good reason to expect that a workable definition of sf will ever be established. None has been, so far.“²⁷ Všechny definice, podle jeho názoru, tvrdí, co by měl autor dodržovat, aby se zařadil pod žánr science fiction literatury.

Literatura se nachází v těsném kontaktu s vědou, opírá se o moderní technologie, vynálezy a další technické pokroky naší společnosti, jinak řečeno, opírá se hlavně o vědu. Ondřej Neff, definuje SF slovy „něco je jinak“ uvádí: „Vědeckofantastická literatura, (...), je literární laboratoř, ve které se zkoumají reakce člověka na uměle vytvořené podmínky. (...). Autor způsobí, aby „něco bylo jinak“, a zkoumá, jaké následky to vyvolá. Právě toto „něco jinak“ jsou ony „umělé vytvořené podmínky“ (...).“²⁸

---

²⁵ Tamtéž

²⁶ NEFF, O. – OLŠA, J. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: H&H, 1995. ISBN 80-8578- 90-3

²⁷ 2015b Definition of SF. In: *The Encyclopedia of Science Fiction* [online]. [cit. 2018- 11-30]. Dostupné z: http://www.sf-encyclopedia.com/entry/definitions_of_sf.

²⁸ NEFF, O. – OLŠA, J. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: H&H, 1995. ISBN 80-8578- 90-3

Díky vědeckým pokrokům lidstvo došlo do doby, v níž se nacházíme právě nyní. Sci-fi literatura je malé okénko do budoucnosti, opírá se o vize a představy dnešního světa, které nebyly nikdy uskutečněny. Předkládá nám nástin možných realit, které se mohou odehrávat za několik let, pracuje s imaginární, fiktivní realitou.

Jako jeden z mála literárních žánrů se SF snaží odpovídat na otázky nových technologií a poznatků, na které zatím odpověď neznáme (například otázky robotiky, umělé inteligence, střetů s novou civilizací, cest do vesmíru, klonování lidí apod.)

Dějová linie sci-fi literatury se povětšinou odehrává v paralelním světě, který vychází ze světa našeho nebo je mu podobný. Můžeme tedy říci, že se opírá o reálný základ. Fikční svět je pocíťován jako sice neexistující, avšak logicky konzistentní, racionálně vysvětlitelný na základě platných (či alespoň dosavadním poznáním kontrolovaných) přírodních zákonů a za jistých podmínek i uskutečnitelný.²⁹

Děj science fiction literatury bývá převážně zasazen do vzdálené budoucnosti či minulosti. Častými náměty jsou pak cesty do vesmíru spojené s průzkumem jiných forem života, které dávají autorům skvělý prostor k tvůrčí fantazii.

3.1.1 Představitelé science fiction literatury

Autorů, píšících v duchu science fiction literatury, je velice mnoho. Proto zde chci uvést pouze autory, kteří jsou pro SF literaturu zásadní, avšak výběr je velice těžký, jelikož každý autor svým dílem přispíval k vývoji žánru samotného.

Mezi hlavní představitele amerického SF se zařadí bezpochyby Ray Bradbury, kterého řadím i mezi představitele žánru antiutopie. Ray Bradbury se začal science fiction žánru věnovat naplno po 2. světové válce. K jeho nejznámějším SF dílům patří „*Martánská kronika*“ (z roku 1950) nebo „*451 stupňů Fahrenheita*“ (z roku 1954), která se řadí i k literatuře antiutopie. Nejznámějším producentem a scénáristou je George Lucas, který se svou ságou „*Hvězdné války*“ proslavil po celém světě.

Pod pojmem britská sci-fi literatura se mnohým čtenářům vybaví jméno Douglas Adams, který vydal bestseller „*Stopařův průvodce Galaxií*“ (z roku 2002) a mnoho dalších populárních děl. K ruským představitelům žánru můžeme zařadit sovětského

---

²⁹ MOCNÁ, D. – PETERKA, J. Encyklopedie literárních žánrů. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X

spisovatele Ivana Antonoviče Jefremova a jeho nejznámější sci-fi román „*Mlhovina v Andromedě*“ (z roku 1957). Samozřejmě nesmíme opomenout ani významného českého spisovatele Karla Čapka, který svými díly výrazně přispěl k českému literárnímu bohatství. Mezi nejslavnější díla, psaná ve stylu science fiction literatury, se řadí především slavné drama „*R.U.R*“ (z roku 1920). Na dílech Raye Bradburyho a Karla Čapka lze vidět návaznost antiutopie a science fiction literatury a jejich společné souznění.

Co se týče polské literatury, nesmíme opomenout polského spisovatele Stanislava Lema, pro kterého je charakteristické, že pracoval ve svých dílech s náměty z kybernetiky. Nejznámější díla psal v průběhu sedmdesátých let 20. století. Jedná se o sci-fi literaturu s užitím technologických a filozofických úvah. Jeden z jeho neslavnějších románů „*Solaris*“ (z roku 1961), byl třikrát zfilmován. Román se zabývá zkoumáním inteligentního oceánu, který se nachází na planetě Solaris. Odkrývá zde téma rozdílných forem života.

4. Dimitrij Gluchovský

Druhá část bakalářské práce se bude zabývat osobností a dílem Dimitrije Gluchovského. V následující kapitole se budu zaměřovat na umělecký portrét autora. V krátkosti představím jeho život, důležité milníky, které ovlivnily jeho tvorbu, a některá další autorova díla. Poté se budu zabývat jeho nejznámějším dílem „*Metro 2033*“, které je stěžejním tématem mé práce. Na základně analýzy literárního díla shrnu základní prvky, jako je kompozice, čas, prostor a charakteristika postav. Budu se snažit objasnit hlavní motivy a autorovy záměry.

4.1 Život autora

Dimitrij Gluchovský, známý současný ruský spisovatel a novinář, který se proslavil svými kritickými názory na vládu a společnost. Člověk pyšnicí se bohatými životními zkušenostmi, člověk s neobyčejným talentem a intelektem. Čtyři a půl roku strávil Gluchovský v Jeruzalémě, tam také vystudoval mezinárodní vztahy.

Pracoval jako televizní a rozhlasový reportér v Německu a ve Francii a jako válečný korespondent v Izraeli a Abcházii.³⁰ Po roce 2005, kdy se po své novinářské pracovní činnosti vrací zpátky do Ruska, pokračuje ve své kariéře televizního zpravodaje na doméně Russia Today. Jako jeden z mála lidí se může pyšnit návštěvou severního pólu, odkud v červenci roku 2007, jako první na světě, zahájil přímé televizní vysílání. Mezi jeho aktivity patří, mimo jiné, spolupráce s evropskými médii, jako s německou rozhlasovou stanicí Deutsche Welle nebo s britským televizním kanálem Sky News. V současné době pracuje jako redaktor pro domény „*Чoб*“ a GQ.

Díky cestování nabral bohaté zkušenosti a udělal si vlastní pohled na ideologii, politické systémy a na to, co je podle něj důležité. Říká: „historie je bohužel založena na

---

³⁰ 2media. Autor ruského sci-fi *Metro 2033*: V normální společnosti by Noční vlci byli v opozici. *Hospodářské noviny* [online]. 2016 [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <https://ihned.cz/c1-65291840-dmitrij-gluchovskij-metro-2033-svet-knihy>

lži. Hlavně, když je společnost vedená ideologií, jako u nás. Lidé ale rádi poslouchají lež. I když cítí, že pravda přesněji popisuje jejich život, volí jinou možnost. To je i jedno z témat mých knih. My Rusové rádi bereme to, co je nám předloženo, bez ohledu na skutečnost. Jako bychom se chtěli vrátit, odkud jsme se vydali. Vyšli jsme z Egypta, pětadvacet let jsme chodili tam i sem, mávli jsme však nad zkušeností rukou a vydali se nazpět. Byli jsme otroky sebe samých a vracíme se k tomu. Za pětadvacet let jsme se nenaučili žít bez nepřítele. V boji s někým vidíme jediný smysl života. Nenačili jsme se vážit sami sebe, ale spíš impéria.“³¹

4.2 Literární tvorba

Literární tvorbou autor navázal na tradici ruské literatury. Svými sci-fi, fantasy a antiutopickými romány kritizuje současné politické systémy, přispívá ke světové literatuře.

Dimitrij Gluchovský považuje za svou inspiraci přelomový román „My“ Jevgenije Zamjatina nebo romány, které vydali bratři Strugačtí, později ho zaujali Isaak Babel, Andrej Platonov a Jevgenij Zamjatin.³²

Na svém prvním románu začal Gluchovský pracovat již jako sedmnáctiletý student, ten mu později přinesl celosvětové uznání. Nedokončený rukopis zveřejnil prostřednictvím internetu a následně nechal fanoušky rozhodovat o vývoji prvního³³ dobrodružství hlavního hrdiny románu „*Metro 2033*“. Přesto, že se jedná o post-apokalyptický román s námětem jaderné války, který je napsán především v žánrech science fiction a antiutopie, sám autor udává, že: „První díl není o strachu z jaderné

---

³¹ CINGER, František. *Dmitrij Gluchovskij: Evropa nespěje k úpadku* [online]. 2016 [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/403678-dmitrij-gluchovskij-evropa-nespeje-k-upadku.html>

³² 2media. Autor ruského sci-fi *Metro 2033*: V normální společnosti by Noční vlci byli v opozici. *Hospodářské noviny* [online]. 2016 [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <https://ihned.cz/c1-65291840-dmitrij-gluchovskij-metro-2033-svet-knihy>

³³ MARTÍNEK, Jan. Spisovatel Dmitrij Gluchovskij: My Rusové raději věříme lži, i když známe pravdu. *Forum 24* [online]. 2016 [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <http://forum24.cz/spisovatel-dmitrij-gluchovskij-my-rusove-radeji-verime-lzi-i-kdyz-zname-pravdu/>

války, ale o lidech, kteří se narodili v období Sovětského svazu a zažili krach socialistického tábora a komunismu.“³⁴

Jako další díla z jeho tvorby můžeme zmínit například fantasy novelu „*Soumrak*“ (z roku 2007), dále pak román „*Metro 2034*“, který je volným pokračováním předešlého slavného románu (vydaného roku 2009). Mezi jeho nejnovější díla patří „*Budoucnost*“ (2015), sci-fi román, který pojednává o Evropě v roce 2400, v němž se autor zabývá otázkou nesmrtelnosti, řeší, zda je správné vždy souhlasit se systémem nebo mít i vlastní názory, které jsou bohužel v rozporu s pravidly. V roce 2016 pak vydal poslední díl trilogie „*Metro 2035*“. Mezi jeho známé dílo patří rovněž sbírka satir „*Povídky o vlasti*“, ve kterém, z tohoto úhlu pohledu (karikatura, ironie, kritika záporných jevů), zmiňuje ruskou politiku a společnost na počátku 90. let.

4.3 Román Metro 2033

Román „*Metro 2033*“ je jedním z přelomových románů mladého ruského autora. Svou ponurou atmosférou, neočekávanými zvraty a příběhy jednotlivých hrdinů, které se odehrávají v temných podzemních tunelech a postranních chodbách moskevského metra, si ihned získal mnoho čtenářů.

Post-apokalyptický román, odehrávající se v nedaleké budoucnosti, je napsán v žánrech science fiction a antiutopie.

Dimitrij začal psát román formou blogu v sedmnácti letech, jak jsem již zmínila. Na svých stránkách publikoval jednotlivé kapitoly svého díla a nechal čtenáře rozhodovat o osudech hrdinů. Díky velké popularitě se autor nakonec rozhodl román vydat i v pevné vazbě, dílo se ihned stalo bestsellerem a bylo přeloženo do více než dvaceti jazyků.

Jelikož se jedná o román, je na místě shrnout základní prvky románu. Jedná se o velmi rozsáhlý literární útvar, spadající pod žánr epiky. Román je velmi mnohotvárný, vnitřně rozporný a neobyčejně proměnlivý žánr s otevřenou strukturou.³⁵

---

³⁴ 2media. Autor ruského sci-fi Metro 2033: V normální společnosti by Noční vlci byli v opozici. *Hospodářské noviny* [online]. 2016 [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <https://ihned.cz/c1-65291840-dmitrij-gluhovskij-metro-2033-svet-knihy>

³⁵ HODROVÁ, Daniela. *Hledání románu*. Praha: Československý spisovatel, 1989. 275 s. S. 5.

Pomocí románu může autor propracovat nejen samotnou dějovou linii, ale také postavy, jejich charaktery a psychiku, vykreslit okolí nebo situace.

4.3.1 Dějová linie

Než se budu následně zabývat vnitřní stavbou, tedy kompozičním a časovým rámcem románu „*Metro 2033*“, je důležité čtenáři nastínit v krátkosti dějovou linii tohoto díla.

Po jaderné válce je svět, jeho povrch i lidstvo zničeno. Zůstala pouze prázdnota a určitá mlhavá vzpomínka na bývalý život v podobně zničených budov, prázdných měst a ulic. Vzduch a veškerá existence na povrchu země byly zasaženy radioaktivitou. Nyní je prostředí zcela nevhodné pro lidský život. Díky skutečnosti, že se metro ukrývá hluboko pod zemským povrchem, jsou zde lidské bytosti schopné přežít.

Příběh se začíná odehrávat na stanici VDNCh, která je domovem mladého hlavního hrdiny Arťoma. Po útoku tzv. d'áblů, stvoření, jež jsou následkem radiace zmutováni a existují v prostorách stanice VDNCh, je Arťom nucen vydat se na cestu napříč celým metrem a splnit úkol, který mu zadal téměř neznámý člověk. Jeho prvním počinem je dostat se do Polis, tam najít muže jménem Mělník a jemu předat vzkaz zmíněného neznámého. I přes veškeré překážky, se kterými se Arťom na cestě střetne, se mladému hrdinovi povede úkol splnit. Ihned se před ním však objevuje úkol nový – dostat se na povrch a společně se skupinou vojáků prozkoumat prostory knihovny a nalézt určitou knihu. Zde ho také čeká mnoho překážek a nečekaných zvrátů. Poté je pro něj připraven úkol poslední. Vyšplhá se s vojenskou skupinou na televizní věž a vyhodí do povětří hnízdo d'áblů. Po splnění i tohoto posledního úkolu čtenáře překvapí neočekávaný a vygradovaný konec prvního dílu postapokalyptické trilogie.

4.3.2 Kompozice literárního díla

V této podkapitole se budu zabývat kompozicí literárního díla a jeho hlavními tematickými prvky. Věra Martinová uvádí, že: „kompozice je způsob uspořádání a spojování jednotlivých tematických prvků se zřetelem k celkovému záměru a uměleckému smyslu. Ve skutečnosti jsou jevy uspořádány v čase a prostoru a s tím se

vyrovnává i kompozice literárního díla.³⁶, proto je potřeba jednotlivé prvky interpretovat a poukázat na to, jak se tyto prvky podílejí na celkovém významu.

Román „*Metro 2033*“ je první knihou trilogie *Metro*, která nám ukazuje model fiktivního světa, jež byl utvořen pod zemí v prostorách moskevského metra. Seznamuje nás s hlavním hrdinou a poukazuje na jeho postupný psychologický rozvoj, představuje nám prostředí metra, ve kterém vzniká nový fiktivní svět.

Román je rozčleněn do dvaceti kapitol. Tyto kapitoly na sebe navzájem chronologicky navazují. Vypravěčem příběhu je vypravěč nepřímý, nijak totiž do děje nezasahuje, nijak se neúčastní děje, neobjevují se zde žádné vnitřní monology vypravěče a také se nejedná o postavu literárního díla. Podle vztahu k příběhu se jedná o vypravěče heterodiegetického, pro kterého je charakteristické, že ve vyprávěném příběhu neúčinkuje. Příběh je vyprávěn chronologicky z pohledu třetí osoby – erformou, v gramaticky minulém čase. Přítomný čas se objevuje v dialozích postav. Ačkoliv je děj románu chronologický, v jistých situacích se retrospektivně vrací, například při vzpomínkách na minulost. Příběh je dotvářen četnými dialogy a monology postav.

Za primární kompoziční postup lze tedy považovat postup chronologický, který respektuje přirozený časový průběh – popisuje cestu Arťoma za splněním úkolu. Jedna událost tedy navazuje na druhou a zobrazuje časový sled událostí, který vyústí v překvapivý konečný zvrat. Jak jsem již zmínila, v díle se vyskytuje také retrospektivní kompoziční postup charakterizován odkazy na minulost.

Celkovou kompozici je možno označit kompozicí lineární, jelikož se jedná o syžet, který postupuje chronologicky. Na hlavní dějovou linii se nabalují jednotlivé menší kolize, působící jako překážky na cestě hlavního hrdiny. Hlavní kompoziční linie se skládá z expozice, která nás uvádí do děje, pokračuje kolizí – hlavní zápletkou a ústí do krize, která je popsána jako nečekané vyvrcholení hlavní zápletky, poté nastává peripetie neboli rozuzlení zápletky, na kterou však navazují další kolize, nikoli závěr. V případě románu „*Metro 2033*“ se na hlavní dějovou linii, kterou označím za cestu hrdiny za záchranou lidstva, nabalují menší zápletky, jež se utvoří, vygradují a skončí. Tyto jednotlivé kolize se podílejí na celkovém významu díla.

---

³⁶ MARTINKOVÁ, Věra. Čítanka 1 s literárními výklady: pro učební obory: 1. ročník. Plzeň: Fraus, 2009. Edice českého jazyka a literatury (Tripolia). ISBN 978-80-723-8910-0. s. 9.

Příběh začíná expozicí a vyprávěním nepřímého vypravěče. V první části románu nás autor uvádí do děje. Jedná se o výchozí stav, který je důležitý pro pochopení situace, jež se v metru odehrává. Expozice začíná hlídkou pohraniční stráže tunelu. Seznamuje nás s hlavním hrdinou Art'omem. Pomocí retrospektivního vypravování informuje o tom, jak se vytvářelo metro po jaderné válce. Navozuje atmosféru metra, tunelů a strachu. Objevují se zde první popisy „d'áblů“. Expozice se dále rozvíjí popisem stanice VDNCh a seznámením s dosavadním životem Art'oma. Vypravěč nás obeznamuje s důležitými postavami a životem na stanici. První část kompozice končí v okamžiku, kdy Art'om souhlasí s úkolem, který mu zadá Hunter. Cestu hrdiny za splněním úkolu mohu označit za kolizi neboli hlavní zápletku. Expozice je důležitou částí jakéhokoliv literárního díla. Jedná se o vstup do děje, bez kterého by příběh nemohl být vyprávěn.

Expozice postapokalyptického románu „*Metro 2033*“ je charakteristická svou ponurou atmosférou. Orientuje čtenáře v prostoru a situaci, seznamuje jej s hrdiny. Jedná se tedy o vstup do děje. Hlavní funkcí expozice je vzbudit zájem čtenáře a motivovat jej k další četbě.

Z expozice, která nás uvedla do děje románu, naznačila jednotlivé rozestavení světa a poukázala na výchozí situaci, autor plynule přechází k hlavní zápletce. Jak jsem již zmínila, v románu je jedna hlavní zápletku, na kterou postupně navazují menší kolize, jež dotvářejí příběh.

Kolizi je možné definovat jako zápletku, která v sobě skrývá hlavní myšlenku, jež bývá na konci literárního díla vyřešena. Probíhá do okamžiku jejího vyvrcholení, kdy na ni navazuje krize, jež bývá zpravidla nejzajímavější. Pro krizi je charakteristické navození napětí, která ústí buď v peripetii, nebo v závěr. Pro peripetii je charakteristické uklidnění situace a připravení na další krizi. Závěr se vyznačuje především vyřešením zápletky textu.

Hlavní kolize začíná v okamžiku, kdy se Art'om střetává s Hunterem, který má pro něj úkol a hlavní hrdina tento úkol přijímá. Art'om se musí dostat do stanice jménem Polis, zde najít Mělníka a předat mu vzkaz. Na tuto hlavní kolizi se nabalují další kolize, které označím jako vedlejší. Například, hlavní hrdina se vydává s družinou do sousední stanice pod záminkou položit zde telegrafní kabely. Do stanice se oba dva, i přes hrozící nebezpečí, dostanou v pořádku. Zde se domluví s Bourbonem, opustí

skupinu a sami dva se vydávají dál na putování metrem. Mladý chlapec se musí vypořádat s mnoha nelehkými překážkami.

První vedlejší kolize graduje do krize, kdy na začátku Art'omovy cesty bez vysvětlení umírá jeho souputník Bourbon. Art'om bojuje se sebou samým, rozmýšlí se, zda má nechat mrtvé tělo v tunelu, přestože by si to jeho společník nepřál, nebo vzít tělo s sebou do nejbližší stanice a riskovat tak vlastní bezpečí. V tomto okamžiku se protagonista střetává s Chánem, který za chlapce rozhodne a odvede jej do bezpečí. Putování s Chánem je možno označit za další vedlejší kolizi. Jejich společná cesta není dlouhá, ale i za tuto krátkou chvíli stihne Chán uchránit Art'oma před smrtí.

Art'om se později na své cestě setkává se starcem a mladým chlapcem, chvíli vedou jejich cesty společným směrem a stařec Art'oma zasvěcuje do politiky. Jedná se o další vedlejší kolizi, která dotváří příběh. Když společně dorazí na stanici, jež je obývaná fašisty, jeden ze strážníků zabije malého chlapce, který doprovázel starce. Art'om je poprvé donucen vyhrocenou situací použít svou zbraň a bez většího váhání zabíjí člověka. V tomto okamžiku vedlejší kolize vrcholí a přechází v krizi, neboť fašisté hrdinu po tomto činu odsuzují k smrti, těsně před smrtí ho však zachraňují komunisté, kteří napadli stanici. Jedná se o peripetii, o níž je možno říct, že se projevuje uklidněním předchozí situace. Komunisté se snaží přesvědčit Art'oma svými názory a ideály, aby se přidal k jejich straně. Art'om odmítá. V tomto okamžiku končí vedlejší kolize, která vyústila v krizi a peripetii.

Autor navazuje na hlavní zápletku, kterou je cesta hlavního hrdiny a splnění úkolu. Konečně se dostává do Polis, tam vyhledává Mělníka a předává mu vzkaz. Vzápětí se před ním objevuje nový úkol: vydat se na povrch a najít v knihovně knihu. Tuto část je možno označit za další kolizi, která vyvrcholí v krizi. Art'om znovu úkol přijímá a vydává se se skupinou vojáků napovrch. Nyní se střetává s novou formou nebezpečí, kterou nepředstavují lidé, nejedná se však ani o konflikty sociální či politické. Před hlavním hrdinou se otevírá úplně nový svět, kde každý tvor bojuje pouze o svůj život. Zmiňovanou knihu se mladému chlapci najít nepodařilo, do Polis se nesmí vrátit a je nucen k nejbližší stanici metra dojít městem. I přes nástrahy a nebezpečí, která se ukrývají na povrchu, se Art'omovi podaří dostat se do místa určení, kde na něj čeká Mělník s novým úkolem, tentokrát již závěrečným.

Nyní hrdina se skupinou vystupuje na televizní věž Ostankino, odkud vystřelí rakety na hnízdo d'áblů, které pokládají za své největší nepřátele. V tomto okamžiku Art'om procítá. Nyní vidí svět očima bytostí, které se rozhodli vyhubit. Jedná se o celkový závěr, jenž přináší čtenáři pointu, ze které je možno vyvodit hlavní teze a myšlenky autora.

„Zřítíl se do d'áblova pohledu a začal nyní vidět svět jeho očima. Nově vznikající život, bratrství a jednota stovek, ba tisíců různých druhů, jednota, ve které se neztrácely hranice mezi nimi, naopak, myšlenky všech zúčastněných se spojovaly v jediný velký celek.“ „Stvořila je poslední válka lidí. Byli děti pozemského světa, jen lépe přizpůsobení novým pravidlům hry.“³⁷ V okamžiku, kdy se rodné hnízdo zmutovaných tvorů proměnilo v rozpálené peklo, Art'om pochopil, že se jim tito celou dobu snažili podat pomocnou ruku a s lidmi spolupracovat.

Pokládám za důležité také zmínit, že konflikt v jednotlivých kompozičních částech tvoří lidé. Ať se jedná již o kolizi hlavní či kolize vedlejší, hlavním konfliktem bývá převážně konflikt politický či sociální, za kterým stojí lidé smyšleného světa.

Zde je možné vidět jakousi metaforu, která poukazuje na lidi jako na ničitele. Autor vytvořil fiktivní svět, který zničili lidé pomocí jaderné války a zbraní hromadného ničení. Na povrchu vznikl nový druh bytostí schopný přežít. Na závěr románu lidé na tento druh zaútočili a zničili jej pomocí stejných jaderných zbraní, kterými zničili své vlastní domovy.

Jak jsem již na začátku této kapitoly zmínila, jedná se o lineární kompozici. Hlavní dějová linie se dělí na expozici, která je důležitá pro pochopení děje, a kolizi, v případě románu se jedná o cestu hlavního hrdiny za splněním úkolu. Tato kolize poté vyvrcholí v krizi a následuje vygradovaný nečekaný zvrat. Na hlavní kolizi navazují kolize menší, které mají za úkol motivovat čtenáře k četbě a také stupňují jeho zájem, vyvolávají napětí a tvoří překážky na cestě hlavního hrdiny.

Hlavní dějová linie je propletená filozofickou linkou. V románu se objevuje nespočet filozofických úvah o osudu a smyslu bytí. Nacházejí se zde také prvky magična, které se objevují převážně ve snech hlavního hrdiny, kdy je obtížné rozeznat hranice mezi realitou či blouzněním.

---

³⁷ GLUCHOVSKIJ, Dmitrij Aleksejevič. *Metro 2033*. Praha: Knižní klub, 2010. 451-452s. ISBN 978-80-242-2624-8

4.3.3 Tematický rozbor

V této podkapitole se budu zabývat hlavními motivy a tématem románu „*Metro 2033*“. Poté, co jsem udělala rozbor a analýzu románu, zjistila jsem, že se v díle vyskytuje nespočet motivů a témat, které se podílejí na celkovém významu románu a směřují k jisté metafoře. V této kapitole se budu zabývat pouze motivy tématu, jež pokládám za důležité či zajímavé. Přikláním se k názoru, že na motivy románu „*Metro 2033*“ by se bezpochyby dala napsat samostatná diplomová práce.

V krátkosti zde uvedu rozdíl mezi motivem a tématem. Motivem se označuje nejmenší jednotka díla, základní prvek tematické výstavby. Téma pak naopak popisuje, o čem dílo pojednává, jedná se o celkový souhrn jednotlivých motivů, které vedou k určitému cíli a autorově záměru. Téma je věcí interpretační a zabývá se celkovou kompozicí díla, vše propojuje do jednoho celku.

Motivů se v díle vyskytuje velké množství. Ať se jedná již o motivy hlavní či vedlejší, všechny směřují k hlavní ideji románu. Zprvu je důležité podotknout, že román zcela postrádá motivy lásky či citu. Ve větší míře převládají motivy strachu a smrti, která je popisována jako všudypřítomná a náhlá. Tento motiv se vyskytuje v celém díle, je ho tedy možné nazvat leitmotivem, pro který je charakteristické časté opakování a připomínání podstaty. Poté se zde již v daleko menší míře objevují motivy přátelství. Motivы zde rozčlením podle jejich podstatnosti. Znovu chci podotknout, že motivů se v díle vyskytuje velké množství a ve své práci se budu zabývat pouze těmi, které pokládám za důležité.

Častým motivem, jenž se v díle objevuje, je motiv zbraně. Jak jsem již zmínila v předchozí kapitole, autor popisuje fiktivní svět zničený lidmi pomocí jaderných zbraní. V díle je motiv zbraně zachycen ve dvou rozdílných úhlech pohledu. Jedním z úhlů je zobrazení zbraně jako smrtícího stroje. Sám hlavní hrdina porušuje své zásady a zabíjí člověka. Na konci románu pak pomocí zbraní vyhubí celou lidskou rasu. Z druhého úhlu pohledu však zbraně slouží jako obrana proti nepříteli a dodávají lidem, kteří denně riskují své životy na hlídkách, trochu klidu a pocitu bezpečí.

Autor v díle velice zajímavě zobrazuje patrony, které slouží jako měna. Pomocí patron si obyvatelé metra na tržišti nakupují různé suroviny. Nábojnice zcela nahradily peníze, které zde ztratily svůj význam. Dimitrij zde rozvíjí myšlenku a poukazuje na to,

že každá patrona znamená jeden lidský život, tím se zpátky vrací k prvnímu úhlu pohledu na zbraně a vykresluje je jako smrtelné stroje. „Každá patrona znamená smrt. Uloupený lidský život. Sto gramů čaje má hodnotu pěti životů. A salám? Prosím příznivá cena – jen patnáct životů. Poctivě ušitá kožená vesta, dnešní nabídka, místo 300 jen 250, ušetříte tedy padesát životů. Denní obrat tohoto trhu měl zřejmě hodnotu celého zbytku obyvatelstva metra.“³⁸ Zbraně nejsou v postapokalyptickém románu žádným překvapením, spíše bych se divila, kdyby autor tento motiv vynechal.

Motivem, který se v románu také hojně vyskytuje, je motiv víry. Zprvu by se mohlo zdát, že se jedná o zcela protichůdný motiv k motivu zbraně. Nicméně, víra zde nefiguruje pouze ve smyslu náboženství, ale také ve smyslu víry v politiku, ideologii. V díle je také vykreslen střet náboženství a politiky, který se projevuje konflikty mezi těmito dvěma „světy“. Konflikty se ve světě v podzemí řeší zbraněmi či smrtí. Toto je hlavní spojitost obou motivů. Vykresluje se zde myšlenka, že lidé tíhnou k víře, aby neupadali do přílišné skepse a měli důvod pro co žít. Někteří věří v zázrak a boží pomoc, jiní věří v moc politických systémů. Tak jako tak je spojuje jeden charakteristický prvek, kterým je právě ona víra, jež je v mnohých případech tohoto smyšleného světa slepá.

Dalším motivem autorovy tvorby je motiv cesty. Z předchozího výkladu vyplývá, že tento motiv provází hlavního hrdinu celým románem. Jeho hlavním úkolem je dostat se z bodu A do bodu B. Tato cesta je doprovázena dalšími menšími cestičkami, které jsou závislé na okolí nebo na rozhodnutí hrdiny. Ostatně samo metro, do kterého je děj románu zasazen, slouží jako prostředek, jenž má za úkol dopravit z jednoho místa do druhého. Putování metrem je možné vyložit jako jakousi metaforu lidského života, kdy každý na své cestě někam směřuje. Jednotlivé tunely a odbočky autor popisuje jako slepé ulice života.

„...jen prázdný, temný tunel času, který byl člověku vyměřen. Tím tunelem musí každý jedinec naslepo bloudit, od stanice Zrození až do stanice Smrt. Kdo hledá víru,

---

³⁸ GLUCHOVSKIJ, Dmitrij Aleksejevič. *Metro 2033*. Praha: Knižní klub, 2010. 101 s. ISBN 978-80-242-2624-8

pátrá v postranních chodbách tunelu. Existují však pouze tyto dvě stanice a tunel byl vybudován proto, aby je spojil.“³⁹

Nesmím opomenout motiv čaje, který je pro ruské obyvatelstvo typický. I po apokalypse si tento zvyk našel své místo. Pro přípravu čaje používají lidé sušené houby. Čaj symbolizuje návrat k tradičním hodnotám, symbolizuje čas domácí pohody a klidu, který obyvatelé nutně potřebují pro zachování dobré nálady. Přestože se jednalo pouze o odvar z hub, který je populací metra nazýván čajem, příprava a požívání jí přinášelo povzbuzení a pocit klidu, kterého si velmi cenila.

Tématem „*Metra 2033*“ je život po apokalypse, po jaderné válce. Bude lidstvo schopno přežít v největším atomovém krytu? Metro je jedním z mála míst, ve kterém se za jeden den vystřídá neskutečné množství lidí, a tito lidé zde tráví velmi mnoho času. Sám autor metrem cestoval velice často. „Jezdil jsem metrem každý den, prožil jsem tam vždy dvě hodiny. Přečetl jsem si, že je to největší protiatomový bunkr na světě. Představoval jsem si, jak tam budeme žít, jestliže nám jiný svět nezůstane.“⁴⁰ Právě tato skutečnost inspirovala autora k napsání románu „*Metro 2033*“, představy a vize budoucí společnosti, která se snaží přežít v podzemních spletitých chodbách moskevského metra. Podle mého názoru je, právě onen již zmiňovaný život po apokalypse, hlavním tématem románu.

Chtěla bych opět podotknout, že motivů se v díle vyskytuje mnoho. Všechny motivy spolu úzce souvisejí, navzájem se ovlivňují a směřují k jisté metafoře. Z výše uvedených motivů, jež jsem vybrala pro svou práci, je možné usuzovat, že hlavní metaforou, ke které autor směřuje, je metafora obyvatel žijících v bunkru, kdy hlavním nepřítelem lidstva bývají sami lidé. Objevuje se zde také metafora zaslepeného národa, který věří pouze lžím a propagandě a smysl života vidí pouze v boji. Motiv zbraně a motivy víry spolu úzce souvisejí, jelikož je pro ně charakteristická přítomnost smrti, kterou v tomto díle pokládám za leitmotiv.

---

³⁹ GLUCHOVSKIJ, Dmitrij Aleksejevič. *Metro 2033*. Praha: Knižní klub, 2010. ISBN 978-80-242-2624-8.

⁴⁰ CINGER, František. *Dmitrij Gluchovskij: Evropa nespěje k úpadku* [online]. 2016 [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/403678-dmitrij-gluchovskij-evropa-nespeje-k-upadku.html>

4.3.4 Čas a prostor

Čas a prostor jsou charakterizovány jako „základní kategorie, v nichž si člověk uvědomuje svou existenci i svět kolem sebe, a proto mají také základní význam v uměleckém reflektování skutečnosti“⁴¹

„Čas lze charakterizovat jako jeden ze základních a hlavních prvků literární vědy. Lze jej rozčlenit do několika kategorií. Jedná se o čas objektivní, subjektivní, fyzikální a v neposlední řadě také umělecký, který je předmětem mého zkoumání. Umělecký čas je určován individuálností autora, to znamená, že autor může zobrazit libovolný úsek času a v rámci tohoto úseku modifikovat jeho sled, spád, délku a představový rozsah. Může čas zastavit, odvíjet průběh času zpomaleně nebo zrychleně, realizovat děj jako nepřerušovaný nebo přerušovaný tok času, s návraty do minulosti i s exkurzy do budoucnosti. Jinými slovy, děj realizuje časový průběh tak, jak může být subjektivně prožíván.“⁴²

Zaměřím se tedy na zkoumané dílo – román „*Metro 2033*“ z hlediska času. Již čtyřmístná číslovka druhé části názvu označuje časový údaj. Konkrétně se jedná o rok, ve kterém se román odehrává. Děj se tedy odehrává v budoucnosti, v roce 2033. Jak již bylo zmíněno, příběh začíná na stanici VDNCh, popisuje cestu hlavního hrdiny napříč celým metrem a končí likvidací zmutovaných stvoření. Z hlediska uspořádání času se jedná o uspořádání chronologické. Jednotlivé kapitoly na sebe časově navazují. Kapitoly jsou také doplněny o retrospektivní uspořádání času, a to jak ve vzpomínkách na minulost či v dialozích jednotlivých postav.

Pokud bych se měla zaměřit na přesné časové vymezení, například, jak dlouho trvalo hlavnímu hrdinovi jeho dobrodružství v metru, nebo jak dlouho trvala určitá situace, odpověď by byla velice obtížná. Autor zde totiž poukazuje na to, že v metru konkrétní čas ztratil svůj smysl. Existují stanice, ve kterých se nacházejí hodiny, jež jejich obyvatelé „uctívají“ a řídí se jejich ukazatelem. Pro většinu obyvatel ztratil čas svůj význam, proto je velice složité určit, jak dlouho se jednotlivé situace odehrávají.

---

⁴¹ PETRŮ, Eduard. *Úvod do studia literární vědy*. Olomouc: Rubico, 2000. ISBN 978-80-85839-44-9. s. 95.

⁴² Tamtéž

Jako příklad zde uvádím citaci z knihy, část dialogu mezi hlavním hrdinou – Arťomem a Chánem, který hrdinovi tuto situaci vysvětluje.

„...pravděpodobně přicházíš ze stanice, kde hodiny jdou správně, všichni se k nim chovají s respektem a máte nad vchodem do tunelu vlastní hodiny s červenými číslicemi. U vás máte čas pro všechny – a totéž platí o světle. Tady je to obráceně, nikdo se nestará o ostatní. ... Kdo potřebuje čas, protože se obává chaosu, přinese si s sebou svůj. Každý tady má vlastní čas a u každého je jiný, podle toho, kdo kdy vypadl z rytmu. Všichni však mají stejnou pravdu. ... Jak víš, v metru vlastně pořád panuje noc, a proto nemá čas žádný smysl, pokud se jím přesně neřídíš. Rozbij své hodiny a uvidíš, jak se čas promění. Změní se tak, že už ho nepoznáš. ... Lidé si ho ochočili a spoutali ho v hodinkách a stopkách, pro ty, kteří drží čas v řetězech, plyne stejně. Avšak dopřej mu svobodu a uvidíš, že pro každého plyne odlišně. ... Co by si asi vedení stanice pomyslelo o názoru, že v podstatě žádný čas už není a existence času ztratila svůj smysl.“⁴³

Kategorie prostoru je spojená s kategorií času nejen v souvislosti s lidským bytím, ale i v literární rovině.⁴⁴ Stejně, jako u času, tak u prostoru literárního díla, záleží pouze na autorově tvořivosti, kam daný děj zasadí. Pokud autor pracuje s rychlým střídáním prostoru, vyvolává u vnímatele zážitek rychlého odvíjení děje a střídání prostoru má v tomto případě dynamizující funkci. Kategorie prostoru stejně jako kategorie času má však ještě hlubší význam. Pojetí prostoru a času představuje základní kategorie lidské existence a jejího individuálního prožívání, autorské zvýraznění prostoru vypovídá o tom, jak v nejobecnějším smyslu autor skutečnost vidí a vykládá, takže přináší klíč pro pochopení díla jako celku.⁴⁵

Autor popisuje fiktivní svět po jaderné válce, který dále rozčleňuje na dva sektory. Jeden se nachází na povrchu, jedná se o svět zničený lidskou touhou po moci. Po jaderné válce zde nezbylo nic, než zničené opuštěné místo a zmíněné místo se stalo útočištěm různých příšer a nestvůr zrozených z podstaty a důsledku války. Druhý svět

---

⁴³ GLUCHOVSKIJ, Dmitrij Aleksejevič. *Metro 2033*. Praha: Knižní klub, 2010. 110-111 s. ISBN 978-80-242-2624-8

⁴⁴ PETRŮ, Eduard. *Úvod do studia literární vědy*. Olomouc: Rubico, 2000. ISBN 978-80-85839-44-9. s. 99

⁴⁵ PETRŮ, Eduard. *Úvod do studia literární vědy*. Olomouc: Rubico, 2000. ISBN 978-80-85839-44-9. s. 99

se schovává v podzemí. Jedná se o svět vybudovaný v metru. Tento svět je dále rozčleněn na menší segmenty, jež představují jednotlivé stanice. Každý tento segment se určitým způsobem utvářel a vyvíjel. Tyto segmenty je možno označit za jisté mikrosvěty nebo taková „malá města“, neboť každý jeden segment se odlišuje od druhého. Každá stanice je charakterizována postavami, činností, vztahy nebo politicko-sociálním systémem. Jako příklad zde uvedu několik stanic, které pokládám za stěžejní k tomuto výkladu.

Stanice VDNCh je pro celý příběh zásadní, jelikož zde příběh začíná. Jedná se o domovskou stanici Art'oma, ve které žije se svým otcem. Stanice se odlišuje od ostatních tím, že se zde nachází největší továrna na výrobu čaje v celém metru. Do stanice přijíždějí obchodníci, kteří čaj nakupují a posléze ho rozvážejí do celého metra. Na stanici vládne blahobyt. Většina obyvatel města pracuje v této továrně, zde zpracovávají a suší houby, ze kterých se následně připravuje odvar, jemuž říkají čaj.

Jedno z největších společenství se nazývá Hanza. Hanza představuje společenství okružních stanic metra. Jedná se o obchodní společenství, to znamená, že zde lidi spojuje velké tržiště, kde je možné sehnat úplně všechno, přes zbraně, vitamíny, jídlo, až po techniku. Okolní stanice, které s Hanzou sousedí, se začaly hlásit ke komunistickému režimu. Utvořila se zde „Rudá trasa“, jež je charakterizována komunistickou propagandou. Po dlouhých válkách, které vedli, uzavřeli „rudí“ s Hanzou koalici. Všechny stanice rudé trasy spojuje komunistická ideologie.

Komunistická ideologie však není jediná ideologie, která spojuje jisté stanice. Nacházejí se zde také stanice, které se označují jako „Čtvrtá říše“ a jsou charakterizovány společným vyznáváním fašistické ideologie. Všude na stanicích visí hákové kříže, německé orlice. Lidi, kteří ve stanicích žijí, spojuje vojenská jednota, německý jazyk, hlásí se k Hitlerovým ideálům.

Jedny z posledních stanic, které zde představím, jsou stanice „Velkého červa“. Lidi v tomto místě spojuje víra ve velkého červa, který je podle nich stvořitelem veškerého světa, metra a jeho tunelů. Všichni zde žijí jako domorodci, neuznávají technické pokroky a zbraně.

Zmiňované rozdělení světa na dva světy menší je typickým příkladem antiutopické literatury. V díle je zachycen střet těchto dvou světů, který se projevuje konfliktem mezi světem na povrchu země a světem, jenž se nachází v prostorách

moskevského metra. Tento střet světů však není jediný. V podzemním světě se pak objevují také konflikty. Jedná se o střety politické či sociální, které ale zásadním způsobem neovlivňují oddělení světa v podzemí od světa ležícího na povrchu, kde je jediným úkolem přežít. Zatímco konflikty na povrchu jsou tvořeny pouze snahou o přežití, konflikty v podzemí utvářejí sami lidé. Rozdělení fiktivního světa na další světy můžeme například pozorovat i v Zamjatinově novele „MY“ nebo v Orwellově románu „1984“, které jsou pro literaturu žánru antiutopie zásadní.

Dimitrij Gluchovský pro svůj román zvolil neobvyklé prostory moskevského metra. Již existující místo proměnil v dějiště Art'omova příběhu. Metro ale změnilo svou podobu. Vlakové soupravy, které jsou všem dobře známé, metrem již neprojíždějí a nepřevážejí davy lidí, aby se dostaly do svých domovů.

Ze stanic metra se stala „malá města“, sloužící k ochraně lidských životů. Většina těchto stanic si vytvořila vlastní politiku, hospodářský systém, pravidla, kterými byli obyvatelé jednotlivých stanic povinni se řídit, jak jsem již zmínila výše.

Prostory, které jsou obývané lidmi, jsou omezené. Tunely jsou temné, obklopené strachem a smrtí. Obyvatelé shledávají bezpečí pouze v útrobach některých stanic. „Tunel před nimi byl temný jako hrob, panovala tu neobvyklá absolutní tma, tak hustá, že se snad dala nahmatat. Lačně nasávala světlo z jejich kapesních svítilen jako porézní houba; osvětlený byl opravdu jen kousek půdy před nimi, zhruba na krok... zvuky pronikaly touhle tmou stejně ztuhla a pomalu jako světlo.“⁴⁶

V románu se objevují detailní popisy prostorů a jednotlivých stanic. Autor barvitě líčí prostředí jednotlivých míst a také, jak toto prostředí působí na postavy. Zmiňované popisy skvěle dotvářejí atmosféru post-apokalyptického světa. Jsem přesvědčena, že právě prostředí hraje důležitou roli v životě obyvatel podzemí a silně ovlivňuje vývoj románu. Mnoho obyvatel se v metru narodilo nebo si již nevzpomínají na život na povrchu. Uzavřené prostory a tunely se pro ně staly přirozeným prostředím. Přestože zažívají pocity bezpečí pouze na stanici, hodnotím prostředí v celém metru za ponuré a ovlivňující psychiku postav. Pobyty v tunelech jsou přirovnávány k pocitům strachu a hrůzy a mají za následek negativní chování postav.

---

⁴⁶ GLUCHOVSKIJ, Dmitrij Aleksejevič. *Metro 2033*. Praha: Knižní klub, 2010. 102 s. ISBN 978-80-242-2624-8

Závěrem bych chtěla zmínit, že popisy kategorie prostoru a času jsou závislé pouze na autorově tvořivosti a jsou neodmyslitelnou součástí k pochopení literárního díla. Autor zobrazuje svět rozdělený na dva, přičemž mezi těmito světy vzniká jistý konflikt. Oba světy jsou odlišné, přesto mají něco společného. Na povrchu jsou nestvůry bojující o přežití. V podzemí lidé vytvořili vlastní svět, kde řeší politicko-sociální konflikty, které jsou doprovázeny bojem o vlastní život.

4.3.5 Postavy

Předmětem této podkapitoly bude nástin hlavních a vedlejších postav, které se v románu *Metro 2033* vyskytují. Budou zde předloženy jejich základní charaktery a životní příběhy.

Literární postavy jsou bytosti či subjekty, účinkující v příběhu, zpravidla jsou charakterizovány svým jménem a chováním a představují téma člověka i v nelidských formách. Postavy se liší podle důležitosti v příběhu, etické funkce, stylizace, vztahu k realitě, poměru k ději, konstelace (interakce) a reprezentativnosti (symbolického významu). Z hlediska důležitosti v příběhu se postavy rozdělují na hlavní a vedlejší. Podle etické funkce mohou být postavy kladné a záporné, případně neutrální. Pojetí postavy souvisí i s jejím vztahem k ději.⁴⁷

V románu se vyskytuje mnoho postav, většinou se jedná o postavy vedlejší, ty však určitým významným způsobem zasahují do děje. Pokud bych měla rozdělit postavy vzhledem k významnosti jejich rolí, shledávám hlavní postavou pouze Art'oma, ostatní postavy jsou podle mého názoru vedlejší, ale nezbytné pro vývoj syžetu. V díle se objevují kladné i záporné druhy postav. Jedná se především o postavy vedlejší, jež se většinou objevují na cestě hlavního hrdiny. Kladné vedlejší postavy lze označit za Art'omovy přátele či souputníky, kteří mu pomáhají na jeho cestě. Záporné vedlejší postavy s hlavním hrdinou vytvářejí konflikty. Především se jedná o konflikty sociální či politické. Tyto postavy se vyznačují negativním chováním vůči Art'omovi a vytvářejí překážky na jeho cestě. Jelikož se v příběhu objevuje mnoho vedlejších postav, pro svou práci jsem jich vybrala pouze několik, podle mého názoru postav zásadních, které shledávám zajímavými a důležitými pro děj.

---

⁴⁷ PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. Třetí vydání. MME Mercury Music & Entertainment, 2007. ISBN 978-80-230-9284-7.

V neposlední řadě je třeba zmínit, že autor nevykresluje přesně vizáž jednotlivých postav, nechává prostor čtenářově fantazii. Přesné popisy vzhledu je možno vidět pouze u postav d'áblů, u nichž spisovatel dopodrobna vykresluje jejich podobu.

Hlavní hrdina

Art'om

Hlavním hrdinou románu „*Metro 2033*“ je mladý obyvatel moskevského podzemí – Art'om. Charakteristika hlavního hrdiny je velmi propracovaná, v díle se objevují popisné pasáže hrdiny a jeho charakteru, je zde však také ponechán volný prostor pro čtenářovu vlastní představivost. Z kompozičního hlediska se hlavní postava objevuje ve všech částech díla. Čtenář má tak možnost sledovat posloupnost Art'omovy cesty a jeho následný psychologický vývoj.

Art'omovi je málo přes dvacet let. V metru prožil téměř celé dětství a mládí. Se svou matkou žil do pěti let, po její smrti se ho ujal Suchoj. Voják se stal jeho nevlastním otcem a malého sirotka vychoval. V úvodu románu bydlí Art'om s otčímem na stanici VDNCh. Přes noc hlídkuje v tunelech a přes den pracuje v továrně na čaj, který se stal oblíbeným v celém metru, přestože se jedná pouze o odvar ze sušených hub. Cítí však, že tato profese a život pro něho nejsou dostatečným naplněním a přeje si opustit stanici a zažít dobrodružství.

Art'om je hrdina, jehož charakter se postupně vyvíjí. Během dějové posloupnosti musí Art'om čelit mnoha překážkám a konfliktům, které mají na mladého hrdinu vliv. Zprvu je zobrazen pouze jako mladý chlapec, který ze strachu není schopen poslechnout příkaz a střílet do tmy. Postupně se z malého chlapce, který pracuje v továrně, stává uvědomělý mladý muž, jenž putuje metrem. Život hrdiny se změnil v okamžiku, kdy jej navštívil Lovec. Posláním Art'oma nyní bylo dostat se do Polis a tam předat Lovcův vzkaz. Před hlavním hrdinou se objevil nelehký úkol, na kterém však závisejí životy všech obyvatel metra. Vývoj hlavní postavy graduje v závěrečné fázi románu, kdy si uvědomuje zlo, které se svými společníky napáchal.

Jak jsem již na začátku kapitoly zmínila, jedná se o stěžejní postavu, která spojuje jednotlivé tematické části románu. Veškeré okruhy a motivy, jež se ve fikci objevují, jsou závislé na hlavním hrdinovi. V přechozí kapitole jsem nastínila například

motiv víry. Arťom se na své cestě potýká s mnoha konflikty, které jsou právě spjaty s již zmiňovanou vírou.

Z mnoha stran je přesvědčován, aby se připojil ke konkrétnímu sdružení, aby věřil jejich myšlenkám či propagandě. Jsou mu předkládány různé názory na to, co je či není správné. Přestože nepodlehл žádnému nátlaku ideologií, kterému byl na své cestě vystaven, tak slepě věřil, že vyhubení ďáblů je správným krokem.

Arťom je dále spjat s motivem zbraně, který jsem také rozebírala v předchozí kapitole. Arťom zbraň vlastní již od začátku děje. Expozice líčí, jak drží se strážníky hlídku na 450. metru tunelu. Zbraň zde vlastní pouze na obranu, pro vlastní bezpečí a vnitřní pocit klidu. Není schopen uposlechnout příkazu a vystřelit do tmy. Zbraň nese s sebou převážnou část své cesty. Na časové posloupnosti lze krásně vidět Arťomův psychologický rozvoj a jeho postoj ke zbrani. Postupně se dostává až do zlomového bodu, kdy je schopen bez váhání namířit na člověka a bez příkazu zabít, aniž by byl v přímém ohrožení života.

„...strhl z ramene svou zbraň, namířil ji na svalovce a odjistil. Nyní byl připraven kdykoli stisknout spoušť. Srdce se mu rozbušilo a nenávisť jednoznačně převládla nad strachem, ...Sám se divil, že je bez váhání ochoten zabít člověka, který do něho strčil... Ať by pak následovalo cokoli, teď je hlavní skolit toho hajzla a vymáchat ho v jeho krvi.“⁴⁸

Na své cestě potkává mnoho zajímavých osob, které Arťomovi na krátký okamžik nevědomky pomáhají s jeho těžkým břemenem. Cesta je propojena filozofickou linkou a úvahami o životě a osudu, hrdina přemýšlí, proč jsou lidé i po takových událostech pořád navzájem proti sobě, místo aby se bránili společnému nepříteli, či se sjednotili a společně mysleli na budoucnost, která je čeká.

Hodnotit hlavní postavu se může zdát těžké, jelikož se na své cestě střetává s různými konflikty a reaguje většinou přiměřeně situaci. Přestože se Arťom nerozhodne vždy správně, snaží se úkol za každou cenu splnit a je přesvědčen o svém poselství: zachránit lidstvo před vyhubením. Ačkoliv toto přesvědčení přinese smrt tisícům jedinců jiného druhu, hodnotím Arťoma jako postavu kladnou.

---

⁴⁸ GLUCHOVSKIJ, Dmitrij Aleksejevič. *Metro 2033*. Praha: Knižní klub, 2010. 145s. ISBN 978-80-242-2624-8

Vedlejší postavy

Suchoj, strýček Saša

Suchoj, neboli strýček Saša, jak ho nazývá Arťom, je muž, který jej před několika lety, jako malého chlapce, zachránil před smrtí. Bydlí na stanici VDNCh, často však cestuje po metru za obchody. Jedná se o důležitého člověka, který je svázán rovněž s administrativou podzemí. Jde o vedlejší postavu kladnou, která se dále nijak nerozvíjí. Suchoj je vyobrazen v expozici, která uvádí čtenáře do děje a popisuje výchozí situaci, zmiňovaná postava se však objevuje také v závěru fikce, v momentech před vyhubením hnízda d'áblů.

Hunter, Lovec

Lovec, neobvyklé jméno, neobvyklý charakter. Lovec je zobrazen jako silný a odvážný muž, který se jen tak něčeho nebojí. Jeho hlavní předností je výborná orientace v tunelech. Má skvělé přesvědčovací schopnosti a působí důvěryhodně. Toto je jeden z důvodů, proč Arťom přijal úkol, jenž mu změní celý život, od úplně neznámého člověka. Sám sebe popisuje Lovec jako někoho, kdo musí odstranit všechny hrozby, které se v metru přihodí. „Co to znamená lovec? Co děláte? Lovíte?“ „Představ si, že celé metro je něco jako lidský organizmus. Komplexní organizmus sestávající ze čtyřiceti tisíc buněk. A já jsem takový makrofág. Lovec. To je moje profese. Jakákoliv hrozba, která je dostatečně vážná, aby poškodila celý organizmus, musí být odstraněna. To je moje profese.“⁴⁹

Postava Huntera se v románu objevuje a je popsána a charakterizována v expozici, v průběhu kompozice se na jeho jméno ještě narazí, charakter postavy však již není dále rozvíjen ani popsán.

---

⁴⁹ GLUCHOVSKIJ, Dmitrij Aleksejevič. *Metro 2033*. Praha: Knižní klub, 2010. 48 s. ISBN 978-80-242-2624-8

Žeňa

Žeňa je zhruba stejně starý mladík jako Arťom a pochází také ze stanice VDNCh. Řadí se k okruhu nejbližších přátel hlavního hrdiny, společně pracují v továrně na zpracování hub. Žeňa oproti Arťomovi nemá sklony k velkému dobrodružství, život na stanici a práce v továrně mu vyhovují. Charakter této postavy je popsán pouze v expozici, dále se s ním čtenáři nesetkávají.

Chán

Chán je velice inteligentní člověk, který má neskutečné znalosti a skvělou orientaci v moskevském podzemí. Autor jeho osobnost a charakter popisuje velmi záhadně. Zmiňovaný vystupuje v roli jakéhosi filozofa, duchovního vůdce, či jasnovidce, který má odlišný pohled na svět, a také na pojetí lidstva a lidského života jako takového. On sám je přesvědčen o tom, že je posledním vtělením Čingischána. Chán se objevuje během počátku hrdinovy cesty v kompoziční části kolize. Postupně rozvíjí jeden z vedlejších příběhů, který se nabaluje na hlavní zápletku, ale souběžně tuto zápletku posunuje. Krátkou dobu putuje společně s mladým hrdinou a na jeho cestě mu pomáhá, je možno jej tedy označit za Arťomova souputníka.

Mělník

Stejně jako Hunter se Mělník řadí k vedlejším postavám, které jsou pro syžet důležité a zásadním způsobem ho ovlivňují. Po zdolání různých překážek se Arťomovi podaří dostat se do Polis a splnit svůj úkol. Mělník je plukovník, který v této, pro román významné stanici-Polis, žije. Postava Mělníka se vyskytuje převážně v druhé části díla. Jedná se o muže, který přidělí Arťomovi další úkol, poté společně nějaký čas putují. Lze jej označit také za souputníka a v neposlední řadě za zachránce Arťomova života.

Danila

Danila je strážce, se kterým se Arťom setkává v Polis. Řadí se k tzv. Bráhmanům, kteří střeží hlavní knihovnu. Společně s hlavním hrdinou se vydává na povrch do velké knihovny za účelem najít posvátnou knihu. Jedná se opět o vedlejší příběh, který ale souvisí s hlavní dějovou linií. Charakter této postavy však není v románu popisován příliš obsírně. Společné chvíle obou jsou ukončeny nečekanou smrtí Danily v knihovně.

Knihovníci

Zmutovaní tvorové, kteří sice mají lidskou podobu, ale ukrývá se v nich cosi zvířecího. Jeden z knihovníků zabíjí Danilu. Tyto postavy se v syžetu objevují jen velmi krátkou chvíli a nejsou nijak dále rozvíjeny. Jedná se o typ záporné vedlejší postavy, která zasahuje do děje.

Anton

Jeden z posledních raketových techniků, kteří v metru ještě zbyli. Pro svou rodinu je ochoten udělat všechno. Proto, jakmile se ztratí jeho syn Oleg, ihned se ho s Arťomem vydají hledat. Přestože se dostanou s Arťomem do nesnází, snaží se syna stále zachránit. Po smrti Olega se Anton změní. Osud ostatních obyvatel mu začal být lhostejný a utápí se ve své vnitřní bolesti ze ztráty svého dítěte. Na této vedlejší postavě je možno pozorovat postupný psychologický vývoj.

Oleg

Oleg je Antonův syn. Společně s otcem, matkou a bratrem žijí na stanici Smolenskaja. Oleg je vyobrazen jako malý rozverný chlapec, kterého netíží žádné problémy dospělého světa. Jeho starostí je pouze mít dost nábojnic, se kterými si hraje jako s vojáčky. Porušuje pravidla a zákazy, které mu rodiče dávají. Moc si přeje jít s otcem na hlídku, a ačkoliv mu to otec zakáže, přesto za ním na hlídku uteče. Arťomovi Oleg předvádí zvláštní jev, kterým si krátí dlouhé chvíle. Přikládá hrací skříňku k potrubí a poslouchá, jak se jím zvuk rozléhá. Potom však ze stanice zmizí.

Postava Olega je jedinou postavou malého chlapce, která se v syžetu objevuje. Jeho osud končí tragickou smrtí.

Démoni

Hrozba z tunelu. Nazí, znetvoření, pokrytí černou lesklou kůží. Radiací zohavená stvoření, pravděpodobní obyvatelé Moskvy, kteří se v průběhu útoku nacházeli na povrchu a nedokázali se schovat. Nový druh. „...Záření zřejmě změnilo neškodné představitele městské fauny ve zplozence pekla; je ale možné, že v oněch nedozírných hlubinách přebývali odjakživa a lidé je teď jenom vyrušili. Ať se tito netvoři sebevíc odlišovali od všech známých druhů, tvořili část života na zemi. Jistě, zohavenou a zpustlou, ale přesto část života. I je, jako všechny organismy na této planetě, poháněl jediný impulz – přežít. Za každou cenu...“⁵⁰

S obyvateli metra se neustále snaží navázat spojení, které ve většině případů končí pokaždé stejně – buď smrtí jich samotných nebo příslušníků lidské rasy. Oplývají jedinečnými schopnostmi, na které však lidstvo, nebo jen ta část, co z něj zbyla, není připraveno. „Jejich nejsilnější zbraní je hrůza. ... naruší psychickou rovnováhu... naladí se takříkajíc na tvou vlnovou délku, abys cítil každou buňkou svého těla. To je víc než strach... Ti ďáblové nejsou strašidla nebo upíři. Je to homo novus, další evoluční stupeň, lépe přizpůsobený životnímu prostředí než my.“⁵¹

Snaží se navázat spojení s lidmi pomocí myšlenek, promítat jim své vzpomínky a pocity, aby lidé pochopili, že jim nejsou hrozbou a nemusí se jich bát. Jsou celou dobu považováni za nepřítel, přestože se snaží pouze přežít, jako každý jiný živoucí organismus. Naděje přichází s Arťomem, který jako jediný je schopen jejich volání o pomoc vyslyšet. Bohužel ale v nesprávný čas. “Ďáblové stanuli na vrcholu zničeného aktu stvoření. A byli nadáni rozumem, čínorodým rozumem toužícím po

---

⁵⁰ GLUCHOVSKIJ, Dmitrij Aleksejevič. *Metro 2033*. Praha: Knižní klub, 2010. 31 s. ISBN 978-80-242-2624-8

⁵¹ Tamtéž

poznání, který se však podobal lidskému tak málo, že dosud s lidským rodem nenavázal kontakt. Až na jedinou výjimku – Art'oma.“⁵²

V románu se vyskytují postavy převážně mužského pohlaví, ženské pohlaví v prvním dílu trilogie nemá velké zastoupení. Jak jsem již na začátku kapitoly zmínila, v románu se vyskytuje mnoho postav. Ostatně tento prvek je pro román charakteristický. Chci podotknout, že hodnocení postav a jejich oblíbenost závisí pouze na čtenáři, který se na dílo zaměřuje, názory se proto mohou lišit. Ve své práci jsem postavy rozdělila, podle toho, jak jsou důležité pro příběh, na hlavní a vedlejší. Hlavní postavou shledávám pouze Art'oma. Vedlejších postav je v románu velké množství, proto jsem do své práce zařadila pouze ty, které děj ovlivňují a dále je rozdělila z hlediska etického na postavy kladné či záporné. V textu se také objevuje množství postav neutrálních. Ty jsem ve své práci neuváděla, jelikož se buď žádným zásadním způsobem v ději neprojevovaly či nezaujímaly nijak významné místo.

4.3.6 Interpretace díla

Nyní se budu zabývat samostatnou interpretací zkoumaného románu. Úvodem je nutno tento pojem důkladněji vysvětlit. Interpretace obrací pozornost ke specifčnosti literárního sdělení. Od pouhé analýzy či popisu, které interpretace předpokládá, se liší zejména hlubším vědomím souvislostí (kulturních, společenských, existenciálních, světonázorových, filozofických apod.). Zatímco analýza sleduje, jak je text postaven, interpretace sleduje, co text znamená. Je tázáním po smyslu/intenci díla, případně i po jeho umělecké hodnotě. V tradičním pojetí interpretace hledá a respektuje autorský záměr, v současnosti je podezřívavější a snaží se nalézt klíč ke smyslu díla i v tom, co autor nezamýšlel, co zastírá či ze své tvorby vyřazuje jako nepodstatné. Na rozdíl od volných úvah o literatuře a pouhého hromadění literárních poznatků je interpretace projevem oživujícího kontaktu s textem, z konkrétního textu a k němu se vrací. Promítá se v ní subjekt interpreta, jeho znalosti, talent...⁵³

---

⁵² GLUCHOVSKIJ, Dmitrij Aleksejevič. *Metro 2033*. Praha: Knižní klub, 2010. 31 s. ISBN 978-80-242-2624-8

⁵³ PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. Třetí vydání. MME Mercury Music & Entertainment, 2007. ISBN 978-80-230-9284-7

Interpretace se snaží objasnit význam textu v různých rovinách, například v rovině literární, kulturní, umělecké či společenské. Je označována jako práce s textem, která čtenáři pomůže objasnit autorovy skryté myšlenky, motivy, význam a smysl zkoumaného literárního díla.

Hlavní otázkou, jíž se autor ve svém díle zabývá, je přežití lidstva po celosvětové katastrofě, za kterou si mohou lidé sami. Co nastane, až dojde k apokalypse a svět, jak jej známe, přestane existovat? „Vždycky mě zajímalo, co se stane se světem, jestli dojde k jaderné válce,“ uvádí Dimitrij. „Svět po konci světa... V tom se skrývá něco estetického. Okouzující téma. Jakmile přijde vniveč vše, čeho civilizace dosáhla, zůstávají pouze neurčité mýty, báje a legendy, které zanedlouho zmizí. A budoucnost vypadá tak pochmurně a nepředvídatelně.“⁵⁴

Hlavní myšlenkou románu je přežití lidstva po jaderné válce. Přirozený instinkt každého živého organismu je přežít. Poté co byl zničen svět, přežila pouze nepatrná skupina lidí, kteří se tou dobou nacházeli v metru. Tito lidé začali následně budovat pro život nový svět. Obsadili nové prostory a hlavní snahou bylo vytvořit nový bezpečný domov.

Priority se ale změnila a ve světě, který byl po katastrofě jednotný, se začala do popředí dostávat politika. Zprvu žili všichni v souladu, ale jakmile došlo k rozepřím, příměří skončilo. Lidé se rozdělují na skupiny, vytvářejí v metru malé státy s vlastními systémy a pravidly. Jelikož se děj románu odehrává v nedaleké budoucnosti, mohl se autor inspirovat situacemi, které pocházejí ze současného, reálného světa. Svět v podzemí se tedy vyvíjel téměř totožně se světem dnešním a je tedy možno pozorovat v románu velmi podobné kulturní, politické či sociální kontexty současnosti nebo nedávné minulosti. „Dimitrij přetřásal v hlavě otázky o tom, jak bude žít svět po globální katastrofě a co se stane s modelem společenského chování po vynulování celé společnosti, snažil se zodpovědět uvedené otázky tím, že apokalyptickým experimentům podrobil hrdiny své knihy.“⁵⁵

---

⁵⁴ GLUCHOVSKIJ, Dmitrij Aleksejevič. *Metro 2033*. Praha: Knižní klub, 2010. 456-457 s. ISBN 978-80-242-2624-8

⁵⁵ GLUCHOVSKIJ, Dmitrij Aleksejevič. *Metro 2033*. Praha: Knižní klub, 2010. 456s. ISBN 978-80-242-2624-8

Autor zde navozuje myšlenku, že i po zániku lidstva jako takového, se vždy bude tvořit politický systém, jelikož touha po moci bude silnější než touha být v jednotném celku. Apokalypsa nezastaví lidi před zabíjením na základě víry či ideologie. I přesto, že svět byl zničen, lidé se nepřestali zabíjet a vyhlašovat si války. Dimitrij se zabývá otázkou, proč lidé shledávají smysl života pouze v boji a proč se slepě věří lžím a propagandě.

Záměry autora se vyznačují popisy antiutopické společnosti, vzniklé za zhoršených podmínek v podzemí po apokalypse. Sám autor udává: „Román není předpovědí, má humanistické vyznění. Mou snahou je naučit lidi přemýšlet. Co se týče budoucnosti, řekl bych, že už probíhá. V Americe, Japonsku, Číně. Liší se od toho, jak žijeme dnes, ale žádná apokalypsa v tom není. Nevidím ji třeba ani v otázce migrantů směřujících do Evropy. Ta je podle mého schopna je přijmout a proměnit během dvou tří pokolení v Evropany. Nevěřím, že je Evropa na cestě k úpadku.“⁵⁶ Na modelu fiktivního světa post-apokalyptického románu Dimitrij varuje před možnými hrozbami, které mohou vzniknout v budoucnu v důsledku sporů největších vůdců. Úmysl, který se autor snaží předat dál, se skrývá v myšlence, aby lidstvo nepodléhalo politickému vlivu a ponechalo si vlastní názor.

Rozvíjení námětu o světě v podzemí a jeho politické situaci však nejsou jedinými myšlenkami, ke kterým autor směřuje. Představují pouze jednotlivé dílčí celky, které se podílejí na celkovém významu. Přece jen se jedná o fikci, která má upozornit na jistá nebezpečí. Jedním z největších nebezpečí, na které autor upozorňuje, je, aby lidé nestáli za zničením celého světa a veškerého života. Na konci dějové linie, kdy se objevuje vygradovaný konec, přichází na řadu pointa, která poukazuje na to, zda nebyla smrt milionu jedinců zbytečná.

---

⁵⁶ CINGER, František. *Dimitrij Gluchovskij: Evropa nespěje k úpadku* [online]. 2016 [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/403678-dimitrij-gluhovskij-evropa-nespeje-k-upadku.html>

5. Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo předložit a vytvořit ucelený pohled na tvorbu současného známého ruského autora Dimitrije Gluchovského. Primárním úkolem bylo vyložit téma autorova prvního románu s názvem „*Metro 2033*“, jeho kompozici, motivy, význam a charaktery jednotlivých hrdinů. Sekundárním úkolem bakalářské práce bylo vyložit základní prvky žánrů antiutopie a science fiction literatury.

Jak jsem již zmiňovala v přechozích kapitolách, hlavním tématem románu „*Metro 2033*“ je život po apokalypse. Jaderná válka způsobila smrt téměř všech živých bytostí, které obývaly svět. Nevelký počet lidí, který přežil, je nucen žít v podzemních chodbách moskevského metra. Autor vytvořil fiktivní svět, na němž popisuje existenci společnosti, která je podrobena politické moci. Společnost není jednotná, je rozdělena na mnoho subjektů, které mezi sebou mají konflikty. Jediné, co tyto subjekty spojuje, je strach z temnoty a nástrah tunelů. V díle jsou patrné kontexty s politicko-kulturním reálem dnešního světa

Motivů, které se v díle vyskytují, je velice mnoho. Pro svou práci jsem vybrala tři, jež románem prostupují nejčastěji a jsou pro něj charakteristické. Tyto motivy jsem dále rozdělila na základě důležitosti. Hlavním motivem shledávám motiv zbraně, který je zde popsán ze dvou úhlů. Jedná se o smrtící nástroj, který přináší smrt a zkázu, ale na druhou stranu je také důležitý pro obranu obyvatel metra a jejich psychický klid. Dalším motivem, který se v románu hojně vyskytuje, je motiv víry. Z celkového kontextu je možno vyčíst, že tento motiv je vlastně metaforou slepého národa. Posledním motivem, který v práci rozebírám, je motiv čaje. Čaj v tomto díle představuje návrat k tradičním hodnotám lidstva.

Pomocí analýzy díla jsem představila kompozici románu. Jedná se o lineární kompozici s chronologickou časovou posloupností, která respektuje přirozený časový průběh – líčí cestu Arťoma za splněním úkolů. Jedna událost navazuje chronologicky na druhou a zobrazuje časový sled událostí, které vyústí v překvapivý konečný zvrát. Vypravěčem příběhu je vypravěč heterodiegetický, jehož charakteristikou je, že ve vyprávěném příběhu neúčinkuje. Příběh vypráví chronologicky z pohledu třetí osoby – erformou, v gramaticky minulém čase.

Jedná se o román, pro který je charakteristické velké množství postav. Pro svou práci jsem postavy rozdělila podle jejich důležitosti na hlavní a vedlejší. Hlavní postavu shledávám pouze v Arťomovi, který se objevuje v každé kompoziční části. Postavy jsem dále rozdělila podle etické funkce na záporné či kladné. Pro svou práci jsem vybrala pouze postavy, které pokládám za podstatné.

Na základně přechozího popisu a analýzy zkoumaného díla vymezují charakteristické rysy románové estetiky Dimitrie Gluchovského v rámci žánru antiutopie, jež se projevují především v reakci na soudobou politickou situaci. V díle se objevují úvahy o uspořádání světa a o tom, kam vede současné dění. Výrazným rysem je kritika přítomnosti, jež se promítá do pesimistické verze budoucnosti, na které autor rozvíjí fiktivní společnost, v níž ukazuje na sociální a politické poměry. Námět románu je možné ztotožnit s definicí Josefa Nováka, který definuje antiutopii jako vizi odporného světa, ve kterém si lidé způsobují utrpení sami. Převážná většina konfliktů ve zkoumaném románu vzniká na základně politických či sociálních odlišností. Postapokalyptický román je psán také v žánru science fiction literatury, kterou charakterizuje děj odehrávající se v budoucnosti, jenž se opírá na současný reálný základ. V díle je možné pozorovat prvky nadpřirozena, magie a hororu, kterými autor vybočuje ze známé skutečnosti. Román je možné přiřadit také k dobrodružné próze, která je charakterizována cestou hlavního hrdiny. Popisuje jeho dobrodružství a pomocí varovné funkce poukazuje na problémy smyšlené reality odehrávající se za několik let.

Román „*Metro 2033*“ je impozantním dílem současnosti. Motivy jaderné války, boje lidstva o přežití, strachu ze smrti, víry, ideologie a motivy různých politických systémů, to vše je nahuštěno do malého světa v podzemí. Jediného světa, který ještě zbyl. Na náměty zkoumaného díla vznikla počítačová hra s názvem „*Metro 2033: The Last Refuge*“, která se svou atmosférou řadí převážně k hrám s hororovou tematikou.

V celkovém shrnutí bakalářské práce bych ráda konstatovala, že byly zodpovězeny hlavní vytyčené otázky. Na základě analýzy a interpretace byly popsány prvky díla, jeho téma a charaktery jednotlivých hrdinů. Byl vytvořen umělecký portrét autora, definována podstata žánrů antiutopie a science fiction literatury.

Závěrem bych chtěla poukázat na stěžejní metaforu Gluchovského fikce, jež čtenáře provází dějem všech kapitol, tedy v podstatě celým dílem, s nímž jsem vás,

prostřednictvím své práce, seznámila. Autor touto metaforou upozorňuje na nebezpečí, které se skrývá v tématu díla a je prezentováno sdělením: lidé, nevyhubte veškerý život, tím i sami sebe.... Jak zmínil sám autor, román není o strachu, ale o lidech.

Bakalářskou práci zakončuji citací z románu, která v sobě ukrývá celkový význam prvního dílu trilogie „Metro 2033“.

„Člověk byl odjakživa vynalézavější vrah než jakákoli jiná bytost.“⁵⁷

---

⁵⁷ GLUCHOVSKIJ, Dmitrij Aleksejevič. *Metro 2033*. Praha: Knižní klub, 2010. 13 s. ISBN 978-80-242-2624-8

6. Резюме

Современная русская литература - особенности прозы Дмитрия Глуховского

Предъявленная бакалаврская работа посвящена описанию, анализу и интерпретации известного романа, написанного известным современным русским автором - Дмитрием Глуховским. Целью данной бакалаврской работы является описание основных тем, мотивов, композиций романа, образного символизма, значения и характеры отдельных героев в контексте жанровой антиутопии и жанров научной фантастики. На основе критической литературы бакалаврская работа будет определять сущность жанра антиутопий и научной фантастики. В дополнение к интерпретации и анализу романа Метро2033, будет работа сосредоточена на художественный портрет Дмитрия Глуховского, и ограничение характерных черт эстетики его романа в жанре антиутопии и научной фантастики.

Работа подразделяется на пять глав, включая введение и заключение. Первая глава является вводной. Во введении я занимаюсь главным целом, который будет рассмотрен в бакалаврской работе. Об этой цели я уже говорила в предыдущем абзаце. Первая глава также посвящена тому, что первичным стремлением является пополнение информации чешским читателям о нынешнем русском писателе и его произведениях, добавить знания о жанре антиутопии и научно-фантастической литературы.

Вторая глава несёт название Утопия и антиутопия. По ее названию, в этой главе я занимаюсь жанрами утопии и антиутопии. Сначала я занимаюсь жанром утопией, который я определяю. Определений, которые описывают, что такое утопия очень много. Для утопию характерно, что она описывает идеальное место, идеальное состояние в идеальном обществе, утопия указывает место, которое не существует или существует только в человеческих мыслях.

Существует множество авторов, пишущих о теме утопии. Люди, живущие в обществе, в котором были обнаружены проблемы или противоречия, мечтали о лучшем месте. Уже с древних времен люди имели представление об идеальном обществе, идеальной системе, которая работает в соответствии с

правилами. Можно сказать, что утопия находится у каждого общества, в котором возникают противоречия. Утопия, прежде всего, возникает на основании критики нынешнего состояния. В этой части я также указываю когда и как утопия возникла, главные черты утопии в литературе, а также основные представители этого жанра.

Вторая часть второй главы занимается антиутопией, которую также определяю. В отличие от утопии, антиутопия - очень молодой жанр. Он возник только в прошлом веке как реакция на продолжающийся террор в некоторых странах, выражение пессимистических взглядов на мировые войны или другие проблемы современного общества. Антиутопия, вместе с утопией, имеет несколько существенных особенностей. Оба жанра сопровождаются фиктивным изображением общества, которое указывает на определенные обстоятельства. Против утопии, антиутопия критически относится к обществу, в основном, затрагивая проблемы социальной иерархии, политического порядка, буржуазного общества. Цели в литературе антиутопии очень часто совпадают с цели тоталитарных режимов, следствием которых является контроль жизни граждан. Антиутопия – литературный жанр, который часто указывает и предупреждает о силовых вмешательствах.

В этой части я тоже занимаюсь главными чертами литературы антиутопии и основными писателями этого литературного жанра.

Тема научной фантастики описывается в третьей главе. Благодаря научным достижениям человечество подошло к тому времени, в котором мы сейчас находимся. Научно-фантастическая литература - это небольшой вид на будущее. Жанр, который основан на видениях и идеях сегодняшнего мира, которые никогда не были реализованы. Жанр, который нам дает возможность существования новых действительностей, которые могут произойти через несколько лет.

Жанр, который работает с воображаемой, фиктивной реальностью. Как один из немногих литературных жанров, научно – фантастическая литература стремится ответить на вопросы о новых технологиях и знаниях, на которые ответы еще не знаем (например на роботехнику, искусственный интеллект, столкновения с новыми цивилизациями, космические путешествия, клонирование людей и т. д.). Найти точную дату возникновения научной фантастики так же

сложно, как определить ее точное определение. Появление научной фантастики оценивается примерно на 20-ые годы 20 века. Частым предметом научно-фантастической литературы было путешествие в космос, связанное с исследованием других форм жизни, которые сегодня являются популярной темой.

В третьей главе я также пишу о главных представителях научно-фантастического жанра литературы. Авторы, пишущих в духе этого жанра очень много, потому что этот жанр литературы стал очень популярным. Между главными представителями включаются например Рэй Брэдбери, Иван Антонович Ефремов или Карел Чапек.

Четвертая глава посвящена автору Дмитрию Глуховскому и его жизни. Дмитрий Глуховский – известный российский писатель и журналист, он известен своими острыми взглядами на правительство и общество. Человек с богатым жизненным опытом, человек необычайного таланта и интеллекта. Он работал тележурналистом в Германии и Франции и военным корреспондентом в Израиле и Абхазии. После работы журналиста за рубежом, в 2005 году вернулся в России и продолжал свою карьеру в качестве телерепортера «Россия сегодня». В настоящее время он работает редактором для доменов Снов и GQ. Дмитрий Глуховский может похвастаться визитом на Северный полюс, где в июле 2007 года первый в мире начал прямую телевизионную трансляцию.

Благодаря путешествиям получил богатый жизненный опыт и сделал свой собственный взгляд на идеологию, политические системы, и другое, что считает важным. Свою литературную работу продолжил с традициями русской литературы. Своими научно-фантастическими, фантастическими и антиутопическими романами критикует современные политические системы, он вносит свой вклад в мировую литературу.

Работать на своем первом романе начал, когда ему было 17 лет. Роман Метро 2033 сначала обнародовал в Интернете и позволил читателям решить о развитии главного героя. Роман Метро 2033 ему принесло всемирное признание. Между другие его творчество можно включить романа «Сумерки»(2007)и «Метро 2034» (2009) , который является свободным продолжением предыдущего знаменитого романа «Метро 2033». К последним его работам принадлежит

произведение «Будущее» (2015), этот роман является научно-фантастическим романом, который рассказывает о Европе в 2400 году, он посвященный проблеме бессмертия, рассказывает о том, что правильно ли всегда соглашаться с системой или иметь собственные взгляды, которые, к сожалению, в разногласии с правилами. В 2016 году он выпустил последнюю часть трилогии «Метро 2035». Между его знаменитые сатиры принадлежит произведение «Рассказы о Родине», в котором критикует российскую политику и общество в начале 90-х годов.

Глава работы также посвящена самому известному роману «Метро 2033.» Пост-апокалиптический роман, который происходит в ближайшем будущем, написан в жанрах научной фантастики и антиутопии. Вдохновение для написания романа для автора были ежедневные поездки по московскому метро. Он в метро провел очень много времени думанием о том, что метро является крупнейший в мире противораковый бункер, и думал об возможности жизни в этом бункере.

Роман начал писать в возрасте 17 лет. Первые главы своего романа опубликовал на своем сайте, оставил читателя разрешить о судьбе героев. Благодаря большой популярности он, наконец, решил выпустить роман в книжном издании, и сразу же стал бестселлером и книга была переведена на более чем 20 языков.

В первой части последней главы я занимаюсь сюжетом и основными идеями, которые находятся в произведении. Сюжет происходит в Московское метро. После ядерной войны мир, как мы его знаем, разрушен, пуст, загрязнен радиоактивностью, не способен к человеческой жизни. Благодаря тому, что московское метро скрывается глубоко под землей, люди, которые находились в нем во время войны, выжили. Сюжет происходит в ближайшем будущем, в 2033 году. Показывает нам жизнь главного героя Артём, молодого человека, который живет на станции ВДНХ. Показывает нам общество, которое живут в подземных коридорах и туннелях, в близи мест, которые окружены тьмой и злом.

Первую часть – сюжет, я причисляю к жанру научно-фантастическому, который я определила ранее. Сюжеты, происходящие в будущем, и, помимо всего прочего, существование нереалистичных персонажей - в нашем случае мутировавших существ, живущих на поверхности над метро, являются важным элементом для уже упомянутого жанра научно-фантастической литературы. Что

касается основных идей и главных тем, которые находятся в романе. Основной темой является выживание человечества в метро после ядерной войны. Сюжет имеет также вторую идею, которая скрыта между линиями. К другой идеи относятся проблемы связанные с идеологии и политическими системами, которые формируются в метро, автор изображает плохое общество, плохую ситуацию. На основе этого элемента роман представляет собой жанр антиутопии, к которому автор также часто его размещает.

В своей работе я представила композицию романа. Это линейная композиция с хронологической последовательностью, которая соответствует естественному ходу времени. Одно событие следует за другим в хронологическом порядке и отображает хронологическую последовательность событий, которая приводит к неожиданному финальному повороту. Рассказчик романа не участвует в повествовании. История рассказывает хронологически с точки зрения формы третьего лица, в прошлом грамматически.

Следующая часть моей работы посвящена описанию пространства. Для своего романа автор выбрал необычные помещения московского метро. Каждая станция - это нечто специфическое, нечто особенное. Существование станций, как небольших городов, которые соединяют и создают разные сообщества, небольшие государства, чисто по идеологии. В метро есть несколько таких сообществ например коммунисты, нацисты, группы торговцев, иезуиты или сатанисты. Это показывает, что апокалипсис не остановил людей от убийства из-за идеологии, потому что даже в метро люди провозглашают войны, и в этих войнах умирает огромное количество членов.

Вторая часть последней главы несёт название Персонажи, и она посвящена главным персонажам, которые в произведении находятся. Одним из самых основных персонажей романа Метро 2033 является главный герой Артём. Он также главный персонаж романа Метро 2035.

В своем романе Дмитрий Глуховский изображает Артёма, как молодого мальчика, который вырос в метро. Мир помнит только в негласных воспоминаниях. Автор описывает путь главного героя через метро, где его ждут различные преграды, а также путь его личного развития. Другие персонажи – например Хантер, охотник, является воплощением своего наименования, Хан, или

так называемые «демоны». Для этих боковых персонажей автор придерживается правил жанровой научной фантастики.

Последняя часть последней главы посвящена интерпретации произведения. Сначала я указываю, что такое интерпретация и каковы намерения автора. Главное намерение – указать на жизнь после уничтожения человечества, а жизнь в самом большом противоатомном убежище. Автор предупреждает о возможных угрозах, которые могут возникнуть в будущем.

Из общего резюме этой работы можно утверждать, что на основные вопросы был дан ответ, на основе анализа и интерпретации были описаны элементы работы, ее тема и персонажи отдельных героев. Художественный портрет автора был создан и основан на критической литературе, была определена сущность жанров антиутопии и научно-фантастической литературы.

В заключение я бы хотела остановиться на основной метафоре романа. С помощью этой метафоры автор обращает внимание на опасность, чтобы люди не разрушали всю жизнь и самих себя. Как отметил сам автор, роман не о страхе, а о людях.

7. Bibliografie

1. ADAMOVIČ, I. (1995): Slovník české literární fantastiky a science fiction. Praha: R3
2. DAVIS, J. C. Utopia and Ideal Society: A Study of English Utopian Writing 1516-1700. Cambridge, New York: Cambridge University Press. 1981
3. GERNSBACK, Hugo. *A NEW SORT OF MAGAZINE* [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné: https://en.wikisource.org/wiki/Page:AmazingStories_Volume_01Number_01.djvu/5
4. GLUCHOVSKIJ, Dmitrij Aleksejevič. *Metro 2033*. Praha: Knižní klub, 2010. ISBN 978-80-242-2624-8.
5. HODROVÁ, Daniela. *Hledání románu*. Praha: Československý spisovatel, 1989. 275 s. S. 5.
6. HRTÁNEK, P.: Negativní utopie v české próze druhé poloviny 20. století. Ostrava 2004
7. KAGARLICKIJ J: Fantastika, utopie, antiutopie. Přel. Zdeněk Kubeš. Panorama, Praha 1982
8. KUČERA, Rudolf. Život a dílo Tomáše Campanelly (část knihy Sluneční stát). Vydání 2. Praha: Mladá Fronta, 1979. ISBN neuveden. Kód 23-083-79.
9. KŘÍŽOVÁ, Markéta. *Ideální město v divočině*. Vydání první. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 31. ISBN 978-80-7106-877-8.
10. MOCNÁ, D.; Peterka, J. a kol.: Encyklopedie literárních žánrů, Paseka, Praha – Litomyšl 2004
11. MORELLY, Zákoník přírody, Praha 1958
12. NEFF, O. – OLŠA, J. Encyklopedie literatury science fiction. Praha: H&H, 1995. ISBN 80-8578-90-3
13. OUŘEDNÍK, Patrik. Utopus to byl, kdo učinil mě ostrovem: pokus o vymezení jednoho žánru. Praha: Torst, 2010
14. PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. Třetí vydání. MME Mercury Music & Entertainment, 2007. ISBN 978-80-230-9284-7.
15. PETRŮ, E.: Vzrušující skutečnost, fakta a fantazie ve středověké a humanistické literatuře. Profil, Ostrava 1984
16. PLATÓN. *Ústava*. Praha: Jan Laichter, 1921

8. Seznam použité literatury a internetové zdroje

17. NOVÁK, Josef. Antiutopie a dystopie: ošklivé světy, za které si lidé můžou sami. In: Drakkar: pochmurná města. [online] Říjen 2010, č.22, str. 6. [cit. 2018-03-11]. Dostupné z:
http://drakkar.sk/download/vydani/drakkar_2010_22_rijen.pdf
18. 2media. Autor ruského sci-fi Metro 2033: V normální společnosti by Noční vlci byli v opozici. *Hospodářské noviny* [online]. 2016 [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <https://ihned.cz/c1-65291840-dmitrij-gluhovskij-metro-2033-svet-knihy>
19. CINGER, František. *Dmitrij Gluchovskij: Evropa nespěje k úpadku* [online]. 2016 [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/403678-dmitrij-gluhovskij-evropa-nespeje-k-upadku.html>
20. MARTÍNEK, Jan. Spisovatel Dmitrij Gluchovskij: My Rusové raději věříme lži, i když známe pravdu. *Forum 24* [online]. 2016 [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <http://forum24.cz/spisovatel-dmitrij-gluhovskij-my-rusove-radeji-verime-lzi-i-kdyz-zname-pravdu/>
21. 2015 b Definition of SF. In: The Encyclopedia of Science Fiction [online]. [cit. 2018- 11-30]. Dostupné z
http://www.sfencyclopedia.com/entry/definitions_of_sf.

Anotace

Příjmení a jméno: Bartečková Veronika

Název katedry a fakulty: Katedra slavistiky, Filozofická Fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Název práce: Současná ruská literatura – specifika prózy Dimitrije Gluchovského

Vedoucí práce: prof. PhDr. Zdeněk Pechal, CSc.

Počet znaků (bez mezer) : 84 044

Počet použitých zdrojů: 21

Počet příloh: 0

Klíčová slova: Gluchovskij, metro, postavy, prostor, sci-fi, antiutopie, interpretace, román

Charakteristika: Cílem práce bude vyložit témata Gluchovského románu, jeho kompozici, motivy, význam a charaktery jednotlivých hrdinů. Na základě kritické literatury bude práce definovat podstatu žánru antiutopie a sci-fi literatury. Vedle interpretace uvedeného románu bude práce směřovat k uměleckému portrétu Dmitrije Gluchovského a k vymezení charakteristických rysů románové estetiky v rámci žánru antiutopie a sci-fi literatury.

Annotation

Surname and name: Bartečková Veronika

Name of department and faculty: Department of Slavonic Studies, Philosophical Faculty Palacký University Olomouc

Name of work: Contemporary Russian literature - Dmitry Glukhovsky's specification of prose

Work leader: prof. PhDr. Zdeněk Pechal, CSc.

Number of characters: 84 044

Number of sources: 21

Number of attachments: 0

Key words: Glukhovsky, metro, characters, space, science fiction, antiutopia interpretation, novel

Characteristic: The aim of this work is to describe the themes of Glukhovsky's novel, its composition, themes, meaning and characters of individual heroes. On the basis of the critical literature this work defines the essence of the antiutopia genre and the science fiction literature. Alongside the interpretation of the novel, this work leads to the artistic portrait of Dmitry Glukhovsky and to defining the characteristic features of the anti-utopia genre and the science fiction literature.